

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

DECEMBER 8 • 99

Myntet i
Ottarshögen

Kungl.
Myntkabinettet på
Blasieholmen

Från källaren
Drufvan
till Myntkrogen

Milleniemedalj

Pris 20 kr

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Köper – säljer – värderar

**Mynt – Sedlar – Medaljer
Ordnar – Litteratur**

Karlavägen 46, Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax. 08-661 62 13

INTERNATIONELLA AUKTIONER

**FORTLÖPANDE INLÄMNING
TILL VÅRA 3 ÅRLIGA AUKTIONER**

*Du som förut lämnat objekt till oss:
Kom gärna med mer!*

*Du som hittills inte lämnat något:
pröva oss!*

Dina objekt bjuds ut till vår världsomspännande kundkrets, som är intresserad av såväl MYNT som frimärken, brev, häften, vykort, handskrifter och aktiebrev m.m.

Du kan alltid vara säker på att få **högsta möjliga priser** för Ditt material. Din trygghet är att vi har **80-årig erfarenhet** och finner glädje i att hjälpa våra kunder till maximalt resultat.

Dödsbon och advokater anlitar ofta oss.

GRATIS RÅDGIVNING!

Ring gärna!

08-678 19 20

FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Kornhamnstorg 6
111 27 STOCKHOLM

*Vi tackar våra
kunder
för det gångna
året och önskar en
trevlig helg!*

**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Normalmstorg 1, 1tr.
Box 7662 103 94 STOCKHOLM
TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

MYNTKROGEN

Julskänk 185 kr Julbord 325 kr

Slottsbacken 6
Tel. 08-10 45 90 – Fax 08-22 43 90

MYNT & MEDALJER
Sveavägen 96

Box 19507
S-104 32 Stockholm 19
T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)
☎ + fax **08-673 34 23**

*Svenska och utländska mynt, sedlar och
ordnar i stor sortering.*

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
– Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:–
2:a omslagssidan	2.200:–
4:e omslagssidan	2.500:–
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:–
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:–
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:–
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:–

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérsgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:
Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:

Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0704-13 87 55
(kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:

Masterprint
Sätter & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Program

Svenska Numismatiska Föreningen: Banérsgatan 17 nb. Buss nr 4, 44; T-bana Karlslan.
Kungl. Myntkabinettets hörsal: Slottsbacken 6. Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

15 dec 18.30. SNF:s julfest. Banérsgatan 17 nb. Kaffé och frågesport. Ta gärna med priser till lotteriet.

27-30 dec KMK. I samarbete med projektet Kulturhistoriska dagar i Gamla stan anordnas inför sekelskiftet *Spel och Dobbel* i KMK:s flygelsal. I entréhallen står ett biljardbord uppställt. Under dessa dagar kommer ett "kröningståg" att gå av stapeln. Till detta har Myntverket levererat en särskild kopparjetong som kastmynt. Se närmare i dagspressen.

Svenska Numismatiska Föreningen

Kansli: Besökstid 10.30 - 13.00 onsdag – torsdag.
Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.
Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00 - 16.00.
Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00 - 16.00.
Hemsida: www.myntkabinettet.se

Innehåll SNT 8 • 99

Sid

Myntet i Ottarshögen	172
En falskmyntare i Karlshamn?	175
Snoilskys sekelskifte	176
Kungl. Myntkabinettet på Blasieholmen – 75 års museal verksamhet	176
När Linnés dukater hittades med slagruta	179
Att offra i älvkvävar	180
Drufvan – Draken – Skomakare-Källaren – Myntkrogen	181
"Görtzens gudar" och deras ursprung	182
Låna mig en femma!	184
Östgöta Hypoteksförening assignation från 1848	185
Auktioner	186
Föreningar	186
Personalia. Gunnar Holstpriset till Bertel Tingström	186
Personalia. Torbjörn Sundquist 60 år!	187
Nya medaljer. Medalj över Jørgen Steen Jensen	188
Nya medaljer. Milleniet	188
Nya mynt. Minnesmynt år 2000	189
Annorlunda myntförslag 1906	190
Nya mynt	190
Nytt om böcker – recensioner	194
Pressklipp	195
Nya utställningar	195
Frågespalten. Ordenstecken	195
Skattkammaren. Silverpenningens berättelser (4)	196

Omslag

Omslagsbilden till kortspelsleken *Låna mig en femma!* från förra sekelskiftet. Se spelkorten och spelets regler i artikeln på sid. 184. Foto Jan Eve Olsson. I mellandagarnas *Spel och Dobbel* i Myntkabinettets flygelsal kommer det att spelas såväl poker som kille, tärning och brädspele o.a. En mindre monter som visar äldre spelkort, spelbrickor och spelpenningar kommer också att finnas.

Fig. 1 Ottarshögen, Vendel, Uppland. Diameter 40 m. Höjd 8 m. Foto: ATA.

Myntet i Ottarshögen

Av Rolf Alstertun

Vid de arkeologiska utgrävningarna 1914-16 av den stora s.k. Ottarshögen i Vendel ca 4 mil norr om Uppsala hade man vid dateringen av högen god hjälp av det enda mynt som då påträffades. Det var ett östromerskt/byzantinskt guldmynt, en solidus präglad i Konstantinopel för den olycksalige kejsar Basiliscus. Åtsidan visar kejsarens byst en face i hjälm och harnesk och med ett spjut över höger axel. På framsidan ser man segergudinnan Victoria stående vänd åt vänster med ett långt kors framför sig (fig. 1). Basiliscus regerade bara drygt ett år, från januari 475 till augusti 476. Hans mynt är också relativt sällsynta. Av de omkring 900 solidi som hittills påträffats i skandinaviska fynd utgör de endast någon procent.

Myntet i Ottarshögen var perfore-

rat, och av det hårda slitage att döma bör det ha varit i omlopp åtminstone något halvsekel innan det hamnade i gravhögen. Man fann det längst ned under kärnröset tillsammans med den dödes brända ben och de övriga resterna från likbålet, bl.a. en sölja och bältesbeslag av järn, en uppsättning spelbrickor av ben, fragment av en benkam med fodral, en decimeterlång guldten och resterna av en flerfärgad glashägare. Alltsammans var samlat i ett laggkärl med förgyllda bronsbeslag. Gravinnehållet påminner mycket om fynden från Uppsala högar. Det rör sig alltså om en verklig stormannagrav med gravgåvor som indikerar mycket hög social ställning.

Givetvis kan man inte med säkerhet veta vem den stora gravhögen i Vendel ursprungligen restes över. Omöjligt är det dock inte att det verk-

ligen är den i Ynglingatal och det fornengelska Beowulfkvädet omtalade sveakungen Ottar Vendelkråka. Av hävd kallas gravhögen av befolkningen i trakten för Ottarshögen, och sådan genom sekler nedärvd tradition bör man inte förakta. Tiden stämmer också. Artikelförfattaren under uppslagsordet "Vendel" i Nordisk familjeboks andra upplaga (1921) är å andra sidan väl tvärsäker: "Genom sällsynt lyckliga fynd kunde den dateras just till tiden för konung Egils son Ottar Vendelkråkas död (omkr. 525) hvadan med all säkerhet denne blifvit begrafd där." Lars O Lagerqvist ser Ottar som en "vandringssägen".

Solidus

Så något om myntsorten i Ottarshögen som sådan. Guldmyntet solidus

infördes år 308/09 av kejsar Konstantin den store (306-37). Vikten var 4,55 gram och guldhalten den högsta man kunde åstadkomma. Den statliga kontrollen av myntet var rigorös, och solidi vägdes och pröberades systematiskt. En av Konstantins söner och efterträdare, Constantius II, lät t.ex. år 343 utfärda följande kungörelse:

"Alla guldmynt, på vilka den vördnadsvärda bilden av oss är en och densamma, skall värderas och säljas till samma värde, trots att bildens storlek varierar. Ty det är inte så, att det mynt, på vilket ansiktet är större, är mera värt, eller att det, där bilden är mera hopträngd, bör anses vara mindre värt, eftersom vikten är densamma. Om nu någon handlar i strid med detta, skall han antingen straffas med halshuggning eller brännas på bål eller lida dödsstraff i annan form. Detta skall även drabba den, som filar på myntets ytterrand för att minska dess vikt eller som vid försäljning prånglar ut ett förfalskat guldmynt." Tilläggas kan, att det räknades som ett majestätsbrott att vägra ta emot ett mynt med kejsarens bild på. I alla städer skulle särskilda ämbetsmän finnas för att slita tvister om solidi. Efter mynttörsangivelsen på myntets fräsida lade man från år 367 till bokstäverna OB (av "obrusa" = guld- eller eldprov). Detta som en garanti att myntet höll stipulerad guldhalt. Solidusmyntet höll sig för övrigt både vikt- och haltmässigt i stort sett stabilt i cirka 600 år. Även de solidusimitationer som präglades av diverse grannfolk, t.ex. öst- och västgoterna, var generellt av högsta kvalitet. Det var alltså ett mycket stabilt och pålitligt mynt som snabbt också internationellt blev vida populärt. Efter Västroms fall år 476 och det därpå följande västeuropeiska ekonomiska sammanbrottet var det de bysantinska solidusmynten eller besanterna som i hög grad fick täcka behovet av en internationell valuta. En amerikansk historiker har kallat solidusmyntet medeltidens dollar.

Förutom som fjärrhandelsvaluta användes solidusmynten också som en handelsvara i sig i form av gåvor och tributer. De var "special purpose money". Stora mängder gick till att vid upprepade tillfällen betala tributer för att freda imperiets gränser, bl.a. till hunnerna och östgoterna. De förstnämnda tilltvungade sig t.ex. år 443 en engångssumma på 6.000 pund guld (å 72 solidi) samt en årlig tribut på 2.100 pund. Av detta flöde fann en rännil vägen även upp till

våra breddgrader. I svensk jord har omkring 500 solidi påträffats, de flesta östromerska. Vanligast i våra fynd är solidi präglade för kejsarna Theodosius II (408-50) och Leo I (457-74). Mångdubbelt fler hamnade dock rätt omgående i guldsmedernas smältdegler och blev till armeringar och andra praktsmcken. Troligen uppgick solidiimporten hit till 10 000-tals mynt eller kanske till och med ännu mera under dess omkring hundraåriga period från ca 450 till ca 550. Detta beräknat utifrån den idag i vårt land bevarade guld-mängden från folkvandringstiden. En solidus representerade för sin ägare ett betydande kapital och var ett mynt med stor prestige- och statusladdning. Det framgår inte minst av det faktum att till och med flera kontinentala stormannagravar i likhet med Ottarshögen bara innehåller en enda solidus bland det furstliga eller kungliga gravgodset.

Basiliscus

Låt oss så till sist titta litet närmare på myntherren i Ottarshögen. Kejsar Basiliscus var – för att uttrycka sig mycket milt – föga framgångsrik. Ingenstans finner man några positiva av omdömen om honom. De negativa är desto flera och hans inkompetens framstår närmast som monumental i det mesta han företar sig. Det var heller inte den egna personliga dugligheten – utan snarare hans systers – som förde honom fram till höga befattningar och slutligen ända upp på den bysantinska tronen. System hette Aelia Verina och var en mycket målmedveten kvinna med höga ambitioner. Hon var gift med kejsar Leo I (457-474) och svärmor till dennes efterträdare på tronen, Zeno isauriern. Verina, som hade svårt att acceptera sin andraplansroll som detroniserad änkekejsarinna, kom även efter makens död att spela en ledande roll i det politiska makt- och intrigspelet vid hovet i Konstantinopel. Två gånger var hon personligen direkt inblandad i allvarliga kuppförsök mot

Fig.2 KMK. Kejsar Basiliscus guldmynt från Ottarshögen.

Åtsidans inskrift: D.N. BASILISCVS PP. AVG.

Frånsidans inskrift: VICTORIA AVGGG. Nedtill: CONOB. Foto: ATA.

sin svärson kejsaren. Vid det första tillfället skrämdes Zeno att fly huvudstaden på grund av häftiga främlingsfientliga stämningar som piskats upp där. Med sin gemål drog han sig tillbaka till sina hemtrakter i de isauriska bergen i Mindre Asien i väntan på bättre tider och lämnade så kejsartronen vakant. Verina hade en älskare, Patricius, som hon nu försökte få utsedd till kejsare. Senaten och de höga ämbetsmännen valde dock i stället hennes bror Basiliscus. När sedan denne för säkerhets skull lät avrätta Patricius skaffade han sig i sin syster en bitter fiende för resten av livet. Och hämnden skulle också komma.

Under sin korta tid på tronen lyckades Basiliscus göra sig omöjlig i alla kretsar. Sin inkompetens hade han för övrigt visat prov på redan sju år tidigare. År 468 hade kejsar Leo I – troligen på inrådan av Verina – åt Basiliscus anförträtt kommandot över en av de största flottstyrkor som världen väl dittills skadat. Med en armad på elvahundra fartyg och ett-hundratusen man ombord avseglade man mot Karthago för att en gång för alla göra sig kvitt hotet från vandalerna. Dessa hade efter sin överflyttning från Iberiska halvön till Nordafrika år 429 snabbt erövrat hela kustlandet från östra Marocko i väster till Sidrabukten i nuvarande Libyen i öster. Dessutom lade de under sig ögruppen Balearerna och öarna Korsika, Sardinien och för en tid även Sicilien. Deras kärnområde låg omkring huvudstaden Karthago i nuvarande Tunisien, där de vandaliska krigarna hade sina gods. År 455 plundrade de Rom grundligt och systematiskt. Plundringen pågick i två veckor och efter detta hämtade sig staden aldrig igen.* På havet var de vandaliska sjörövarflottorna ett gissel som spred skräck och fasa bland både sjöfarare och kustbefolkning. Straffexpeditionen år 468 var en samordnad operation mellan de väst- och östromerska rikena. Det oerhört kostsamma företaget slutade dock i

Fig. 3 Några av de spelbrickor av ben som hittades i Ottarshögen. Foto: ATA.

fullständigt fiasko. Trots en vida underlägsen flottstyrka lyckades vandalerna nämligen i ett sjöslag utmanaövra och besegra den bysantinska armaden och driva den på flykten. Enhälliga källor skyller det nesliga debaclet helt och hållet på den uppenbart alldeles oduglige befälhavaren Basiliscus.

Som kejsare hade Basiliscus det dåliga omdömet att blanda sig i den hätska kyrkliga striden om Kristi sanna natur. Var Kristus gud eller människa – eller kanske både/och? Snart hade Basiliscus lyckats reta samtliga stridande parter på sig. Pellarhelgonet Daniel bröt till och med sitt munklöfte och steg ned från sin pelare för att protestera. Stämningen i huvudstaden började bli hotfull och i exil inväntade den fördrivne Zeno isauriern rätta tillfället att återta tronen. God hjälp hade han också av den hämndlystna Verina, som nu konspirerade till hans förmån. Den impopuläre Basiliscus fick nu till och med bära hundhuvudet för sådant som han absolut inte kunde rå för, bl.a. en stor eldsvåda som förstörde stora delar av Konstantinopel. Då förintades sorgligt nog en mängd oskattbara konstverk och ett stort bibliotek som lär ha innehållit 120 000 skrifter.

I augusti 476 var tiden på tronen ute för Basiliscus. Utan något egentligt motstånd kunde Zeno tåga in i huvudstaden och återta kejsarvärdigheten. Befälhavaren för de trupper som Basiliscus sänt ut för att hejda honom hade nämligen genom förräderi gått över till fienden. Bilden blir inte direkt mera tilltalande av att den trolöse befälhavaren var en viss Armatius. Denne hade stått högt i gunst hos kejsar Basiliscus men samtidigt i hemlighet varit älskare åt hans mycket vackra kejsarinna Zenonis. Detta kan vi veta tack vare en samtida krönikör, Malchus, som ger oss initierade och rafflande inblickar i

det bysantinska hovlivet vid denna tid. Av hans verk återstår numera tyvärr endast några textfragment.

Efter maktövertagandet lät Zeno genast fängsla Basiliscus tillsammans med Zenonis och deras son Marcus. De deporterades till Kappadokien i nuvarande östra Turkiet, där alla tre mötte döden år 477. Här går källorna isär. Vissa av dem uppger att Basiliscus och hans familj halshögs, medan andra åter påstår att de lämnades att svälta ihjäl i ett fångelsestern.

Sic transit gloria mundi!

Fig. 4 Den bronsbeslagna träspannen vari gravgodset i Ottarshögen förvarades. Höjd 20 cm. Foto: ATA.

* Det negativa begreppet vandalism är av sent datum. Det användes första gången år 1794 i Frankrike av biskopen och politiken Henri Gregoire. Han jämförde då förstörelsen av klosterbibliotek och religiösa konstverk under franska revolutionen med vandalernas plundring av Rom år 455.

Källor och litteratur

G. Burenhult, *Arkeologi i Sverige*. 2:a omarb. uppl. Italien 1991.

G. Ekholm, *Fornetid och fornforskning i Skandinavien*. Stockholm 1935.

J. M. Fagerlie, *Late Roman and Byzantine solidi found in Sweden and Denmark*. Glückstadt 1967.

L. G. Henricson, *Glas i svensk forntid*. Gamleby 1990.

A. Henrikson, *Byzantinsk historia*. Stockholm 1975.

H. Hildebrand / H. Hjörne / J. v. Pflugk-Hartung, *Världshistoria*. Band II. Leipzig 1921.

E. Hornborg, *Från forntid till nutid*. Helsingfors 1938.

O. Kyhlberg, *Vikt och värde*. Stockholm 1980.

L. O. Lagerqvist / E. Nathorst-Böös, *Mynt, sedlar och medaljer*. Borås 1981.

L. O. Lagerqvist, *Sveriges regenter: Från forntid till nutid*. 1997.

Lexikon des Mittelalters. München 1980-97.

Med arkeologin Sverige runt. Tredje upplagan. Jyväskylä 1987.

E. Nathorst-Böös, *Hela världens tjuv*. Stockholm 1973.

Nationalencyklopedin. Nittonde bandet. Belgien 1996.

Nordisk familjebok. Andra upplagan. Stockholm 1904-26.

J. Sabatier, *Description Générale des Monnaies Byzantines*. Paris 1862.

D. R. Sear, *Roman Coins and Their Values*. London 1964.

Ph. Sherrard, *Byzantium*. Amsterdam 1976.

M. Stenberger, *Det forntida Sverige*. Uppsala 1964.

S. Sturluson, *Ynglingasagan i Nordiska kungasagor* (övers. K. G. Johansson). Stockholm 1991.

Svensk uppslagsbok. Andra upplagan. Malmö 1948-55.

S. Tunberg / S. Bring, *Norstedts världshistoria*. Band 4. Stockholm 1929.

□

En falskmyntare i Karlshamn?

I Kungl. Myntkabinettets fyndarkiv finns delar av en numismatisk klipp-samling, sammanställd av J.O. Wedberg ca 1860-1911. Klippen kommer ur ett stort antal tidningar och innehåller en mängd upplysningar kring myntfynd, myntauktioner mm. Klippen har tyvärr inte märkts med ursprung, men är i sig en rik källa till såväl fakta som kuriosas.

Av ett par notiser från 1890 kan följande historia utläsas:

– **Myntfynd.** Vid grävning af en afloppstrumma i hörnet af Prinsgatan och Södra fogdelyckegatan påträffades i måndags omkring 1 fot under jordytan en större samling mynt uppgående till omkring 200 st. Mynten, som alla äro af samma valör och från Adolf Fredriks regeringsår, bära å ena sidan bokstäverna AF under kunglig krona samt inskriften "SALUS PUBLICA SALUS MEA 1763". Å andra sidan läses: ".12. "EINEN REICHEN THALER I H L" samt "Nach dem Leipziger Jus v. 1690". De vid gräfningsarbetet sysselsatte arbetarne ha sines emellan fördelat fyndet.

Notisen överlappas delvis av en annan:

– **Myntfyndet härstades.** Efter af en framstående numismatiker verkställd undersökning af de här funna mynten från Adolf Fredriks tid har det befunnits att desamma utan tvifvel äro falska. Deras falska beskaffenhet skönjes dels af metallens dåliga halt, dels deraf att i inskriften finnas orden *Publica* och *Jus* eller *Tus* i stället för *Publica* och *Fus* (=myntfot) samt deraf att alla mynten äro af samma valör. Att mynten blifvit nedgrädda tyder äfven på att myntförfalskaren, fruktande upp-täckt, på så sätt undanskaffat de falska mynten.

Mynten ifråga är av den typ som präglades för Adolf Fredrik i Stralsund under den tid området tillhörde Sverige (Ahlström 1980:103, nr 255c). Myntmästarmärket (I H L) står för Johan Henrik Loeve som var myntmästare i Stralsund 1761-63. Av fransidans omskrift kan utläsas att myntet anslöt sig till den standard som sattes av en överenskommelse i Leipzig 1690 – en sanning med modifikation eftersom denna standard var betydligt högre än vad som praktiserades.

Mynten präglades under pågående krig och utmärks av stora utmyntningar, dålig teknisk kvalitet och en hela tiden pågående, kraftig mynt-

Svenska Pommern, Stralsund.
1/12 taler 1763. KMK.

försämring. Myntförsämringen var ett sätt att förstärka krigskassan och för att helt dra nytta av förtjänsten spreds de även i omkringliggande områden.

Fredrik II av Preussen lät göra låghaltiga efterpräglingar av dessa mynt och använde dem som ekonomiskt vapen i den pågående konflikten; i Stralsund svarade man med samma mynt och gjorde efterpräglingar av tyska och polska mynt till ett värde av över 400 000 riksdaler.

Enligt mer sentida bedömning är dessa efterpräglingar omöjliga att skilja från originalen och det är därför enbart på grund av beskrivningen svårt att säga, om mynten i fyndet i Karlshamn var "äkt" eller "falska". De stora upplagorna och den dåliga kvaliteten har ju sin historiska förklaring och kvaliteten var dålig i båda fallen. Den felaktiga prägeln kan också förklaras med en slarvig gravering eller helt enkelt en felläsning, eftersom just dessa bokstäver lätt fel-tolkas (se foto här intill samt bild i Ahlström som ovan).

Årtalet skulle kunna vara en led-tråd, eftersom kriget slutade i maj 1762 och en myntreform företogs redan 1763. Enligt källorna präglade

des inga av dessa låghaltiga mynt med årtal 1762 eller senare, men detta stämmer ju inte in på de aktuella mynten och inte heller på en variant slagen 1767 (då Johan Henrik Loeve inte längre var verksam som myntmästare i Stralsund) samt med annat myntmästarmärke 1768. I litteraturen står alla dessa under Stralsund och inte under Preussen.

Möjligen är dessa sena årtal en indikation på att de aktuella mynten skulle vara preussiska efterpräglingar, då man från svenskt håll knappast kan ha haft något intresse av att konkurrera med sitt eget, reformerade mynt. Hur och varför de hamnat på svenska fastlandet är dock en gåta som får förbli olöst tills vidare.

Vare sig de var "äkt" stralsundsmynt eller preussiska efterpräglingar, kan det i alla fall konstateras att de knappast präglats i Karlshamn och att den som lagt ned skatten på Prinsgatan oförtjänt skylldes för falskmyntare!

Litteratur

Ahlström, B., Almer, Y., Jonsson, K. 1980. *Sveriges besittningsmynt*. Stockholm.

Marsson, R. 1930. Stralsund als königlich schwedische Münzstätte 1715-1815. *Zeitschrift für Numismatik* XL. Berlin.

Nicol, N. D., m.fl. 1994. *Standard Catalog of German Coins*. Iola.

Rasmusson, N. L. 1959. *Svenska besittningsmynt*. Stockholm.

Wedberg, J. O. Numismatisk klippsamling ca 1860-1911 i ATA och KMK fyndarkiv, vol. VI:145.

Nanouschka Myrberg

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nälmärken

Öppetider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69

Snoilskys sekelskifte

Vid förra sekelskiftet var Carl Snoilsky ordförande för Svenska Numismatiska Föreningen, närmare bestämt åren 1891 till 1903, då han avled. I SNT 1998:7 ingick han i Ian Wiséhnns historik över föreningens ordföranden sedan starten 1873.

Som SNT:s läsare säkert vet var Snoilsky en historiskt väl bevandrad diktare och en mycket kunnig myntsamlare, men för den stora allmänheten är han framförallt Skalden. Med sina *Svenska bilder* ville han "åstadkomma en hel historisk svensk cykel". Där ingår bl.a. *På Värnamo marknad*, skriven 1882. Dikten skildrar tillståndet i Sverige efter stormaktsväldets fall. Genom Per och Kersti får vi ta del av hur vanligt folk drabbades av den ekonomiska situation som uppkommit efter Karl XII:s död. Per och Kersti fann sina mödosamt hopsparaade nödmynt en dag förvandlade till ingenting: "Att kopparbiten, som i går för daler gått och gällt, numera gällde ingenting, och så var det bestämt." Med poetens rätt till överdrift nämner han inte att man med tiden fick hälften av nödmyntets värde.

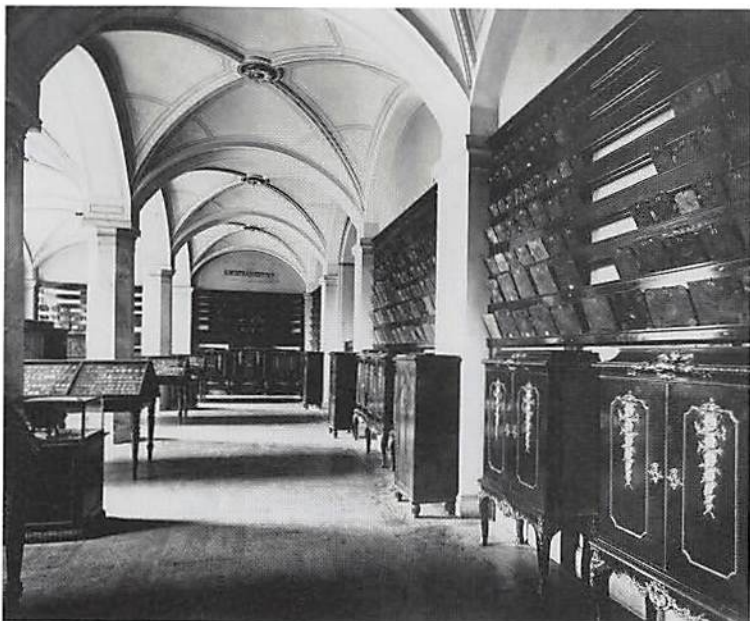
Nyårsnatten 1900 invigdes Oscar II:s klocka i Hällestadsstapeln på Skansen. Klockan hade skänkts av fru Lotten Nordlund och bär jämte kungens bild och valspråk en sång som skrevs av Snoilsky, särskilt för detta ändamål. Klockan är nu ett århundrade, klangen är inte längre ny.

Inför det stundande sekelskiftet 2000 vill jag med Snoilskys sång önska SNF:s medlemmar ett Gott Nytt År!

*Det gryende seklets begynnelsejud,
Min nyfödda klang, Dig bekänner, o Gud!
Den går öfver djupen, en dallrande tolk,
Mot höjden att bedja för konung och folk.
Välsigna det land, som de svenske bebo,
Med glädje och gröda, med kärlek och tro!
Beskydda, o Herre, allt lefvande lif,
Hvart hjärta, som ängslas, hugsvalse gif!
Dig söker i rymden min bäfvande ton,
Att smälta i bön kring din evighets tron.*

MGL

Kungl. Myntkabinettet på Blasieholmen – 75 års museal verksamhet

1. Kungl. Myntkabinettets utställning i bottenvåningen i Nationalmuseibyggnaden. Mitt i rummet står trämontrar med snedställda plattor, där mynt och medaljer fanns uppsatta. Längs väggarna står Lovisa Ulrikas mynt- och medaljskåp som gjordes till myntkabinettet i Drottningholms slott. Övanför skåpen är plåtmyntsamlingen utställd på särskilda hyllor. Observera att samtliga plåtar har påmålade nummer. Bilden är tagen 1934 liksom övriga här visade fotografier.

Mellan åren 1844 och 1865 fanns Vitterhetsakademiens antikvariska samlingar (dvs Statens historiska museum och Kungl. Myntkabinettet) i Ridderstolpska huset vid Skeppsbron i Gamla stan. Det hade emellertid länge funnits tankar kring hur man skulle modernisera huvudstadens museer. Vi vet att Bror Emil Hildebrand hade många idéer om ett nationellt historiskt museum, men han kom snart i skuggan av starkare och inflytelserikare personer som tex Fritz von Dardel. Det gällde även att lösa problemet med Kungl. Biblioteket som fanns placerat i ett av Stockholm slotts flyglar. Man ville även lösa lokalfrågan för Livrustkammaren och Klädskammaren. De statliga konstsamlingarna hade länge funnits i Kungl. Slottet under benämningen Kongl. Museum. Helst ansåg ständerna att allt skulle inrymmas i ett och samma hus!

År 1845 beslutade Rikens ständer att ett Nationalmuseum skulle byggas. Till projektet anslogs 500 000 rdr bco. Summan fick inte överskridas. Detta gjorde man rejält – mer än

tre gånger om! Det nya huset skulle byggas på Blasieholmen, på en plats som tidigare kallats Myntholmen. Placeringen hade valts därför att denna centrala udde skulle saneras och bli representativ. Programmet innebar att huvuddelen av den tillgängliga ytan, 10 000 kvadratalnar, skulle ställas till förfogande för Kungl. Biblioteket, 6 000 för konstsamlingarna, 3 000 för de antikvariska samlingarna (bl.a. myntsamlingen) och 1 500 för Livrustkammaren. Man insåg dock snart att detta inte skulle fungera.

PLAN ÖVER HISTORISKA MUSEET.

Planerandet och verkställandet av det nya museet tog tid. Efter en tju-goårig knagglig förhistoria invigdes Nationalmuseum och Statens historiska museum den 15 juni 1866. Projektet hade framför allt motarbetats av riksdagsbönderna, som såg det som onyttig lyx att "bygga palats åt tavlor". Det hade också blivit ett för tiden extremt dyrt bygge i kalksten och med centralvärme och till råga på allt uppfört med hjälp av utländska arbetare och en tysk arkitekt, August Stüler. När notan kom blev det mera knot. Sedan Slottets dagar hade inget så kostsamt uppförts. Invigningen av museerna skedde samma dag som Industriutställningen i Kungsträdgården invigdes. Vid flyttningen 1866 hade Kungl. Biblioteket fått vara kvar i Kungl. Slottet. Först 1877 flyttades böckerna till en för ändamålet uppförd byggnad i Humlegården.

Den personal som skulle sköta de historisk-antikvariska samlingarna och myntkabinettet var till en början inte stor. Främst var det riksantikvarien Bror Emil Hildebrand själv. Tidigt fick han hjälp av sonen Hans Hildebrand och dennes kollega, arkeologen Oscar Montelius, men så många fler var de inte. Vid sekel-skiftet var majorskan Rosa Norström knuten till myntsamlingen.

Vid slutet av 1800-talet hade man kommit fram till en fungerande form för museerna i huset på Blasieholmen: i bottenvåningen fanns Statens historiska museum och Kungl. Myntkabinettet (tillgängliga utan avgift söndagar 13.00-15.00 och fredagar 12.00-15.00; under sommaren även tisdagar, men då med avgift på 25 öre); i våningen en trappa upp fanns de egyptiska fornlämningarna, konstslöjdsavdelningen och större delen av skulpturgalleriet; i våningen två trappor upp fanns gipsavgjutningar efter antiken, tavelgalleriet samt samlingar av gravyrer och teckningar.

Ännu på 1920-talet kunde man inte ha öppet sent på grund av bristande belysning. Elektrisk belysning i utställningarna invigdes först 9 april 1931. Någon muscibutik fanns inte. Den som ville köpa kataloger gjorde detta vid ingången eller i varje utställningsavdelning av därvarande vaktmästare. Till vänster i vestibulen avlämnades käppar, paraplyer och dylikt mot en avgift av 2 öre per styck.

Kungl. Myntkabinettet låg alltså på bottenplanet utanför den s.k. Kyrksalen (längst in till höger sett

2. Kungl. Myntkabinettets utställning 1934. Mellan Lovisa Ulrikas skåp finns vanliga bordsmontrar. Plåtmynten på väggen är säkrade vid väggen med hjälp av vinkelkrokar.

3. Bengt Thordeman var chef för Kungl. Myntkabinettet. Hans rum vetter mot Skeppsholmsbron och Gamla stan. Det märks tydligt att rummet innehåller en man som var fylld av planer och aktivitet.

från stora ingången). I en guidebok från 1897 (*Stockholm och dess omgifningar. Illustrerad handbok för resande*) finns följande text om mynt- och medaljsamlingen:

Af särskildt intresse äro samlingarna af svenska, samt af i svensk jord

funna anglosaxiska och kufiska eller arabiska mynt, hvilka samlingar äro bland de allra rikaste, som någonstades finnas. Till allmänt beskådande äro framlagda en del svenska och utländska medaljer, men kabinettets

4. I ett trångt möblerat rum sitter amanuensen Nils Ludvig Rasmusson. Längs väggarna ser vi de s.k. gotiska myntskåpen som från början beställdes av Bror Emil Hildebrand, men som även tillverkats vid senare tillfällen. På golvet står trälådor fyllda med plåtmynt. Ovanpå de högra skåpen står kapslar med uppgifter om enskilda mynt i den svenska samlingen.

5. Interiörbild från Kungl. Myntkabinettets magasin. Runt väggarna står s.k. gotiska myntskåp. Bakom trappan hänger två inramade tavlor med infattade medaljer. Dessa kommer från Sven Svenssons samling.

6. Del av Kungl. Myntkabinettets magasin. Ovanpå de s.k. gotiska skåpen till höger finns lösa skåp som innehåller askar med myntfynd. På det lilla öppnade myntskåpet står ett kinesiskt myntschatull, fyllt med kinesiska mynt från alla perioder.

tjänstemän förevisa öfriga luthörande samlingar för dem, hvilka särskildt därpå äro intresserade.

Under många år arbetade f.d. mynthandlaren T.G. Appelgren i Kungl. Myntkabinettet liksom förhistorikern Bror Schnittger, som tragiskt avled i unga år. Vid början av 1930-talet knöts Bengt Thordeman och Nils Ludvig Rasmusson till myntsamlingen. Med dessa herrar inleddes en mer målinriktad verksamhet. Men så länge som man var kvar på Blasieholmen fanns få möjligheter till förändring. Trångboddheten var hela tiden ett akut problem. Alltsedan 1920-talet diskuterades en utflyttning av Statens historiska museum och Kungl. Myntkabinettet. Den ursprungliga planen var att Nationalmuseum också skulle få tillgång till Historiska museets lokaler i husets bottenvåning. Frågan sköts emellertid ständigt på framtiden. År 1925 laborerade Nationalmuseets dåvarande chef, Axel Gauffin, med tanken att skapa ett fristående konsthantverksmuseum för de allt snabbare växande samlingarna. Det blev inget av med den tanken.

Vid slutet av 1930-talet löstes så byggnadsfrågan för Statens Historiska Museum och Kungl. Myntkabinettet samt det då nyinrättade Riksantikvarieämbetet. Nya museibyggnader vid Narvavägen i kombination med gamla Positionsartilleriets hus vid Storgatan kunde tas i bruk. Sista flyttlasset från Blasieholmen gick 1 juli 1940.

Ian Wiséhn

Fotografierna kommer från Antikvarisk-topografiska arkivet, Stockholm.

När Linnés dukater hittades med slagruta

Under 1740-talet företog Carl von Linné (eg. Linnaeus) flera viktiga forskningsresor, till Öland och Gotland, Västergötland och Bohuslän samt till Skåne. Dessa landskap skildrade han i livfulla reseskildringar som var rika på skarpsynta botaniska, zoologiska, geologiska och kulturhistoriska iakttagelser.

Den sista stora resan gick till Skåne sommaren 1749. År 1751 trycktes reseberättelsen under namnet *Skånska Resa*. Berättelsen bygger på en resedagbok som i dag finns i *Linnaean Society* i London. Varje kväll hade Linné för sin sekreterare dikterat dagens intryck och erfarenheter.

Den 7 juni 1749 i Tunbyholm gör Linné och hans sekreterare Olof Söderberg (sedmera docent) försök med slagruta. Linné var mycket tveksam till slagsrutans nytta och kraft medan Olof Söderberg var mer entusiastisk. De hade redan prövat den Y-formiga klykan vid flera tillfällen. Följande berättelse trycktes om ett praktiskt försök med slagruta.

Slagruta är ett underligt upptåg, med vilken man vill inbilla folk, att rutan skall säga varest metaller ligga fördolde. Min sekreterare tog esomoftast en kvist av hassel, som var jämt delat i två grenar och med den förmöjde sitt sällskap. Detsamma skedde ock här, då den ena gömde sin silvertabaquier, den andre sitt ur här eller där i buskarna, vilka sekr. tämligen lyckeligen uppletade. Jag, som aldrig trott rutan och icke velat höra henne nämnas, förtröt att slag-rutan skulle rekommenderas och föreställte mig, att min följeslagare och sekr. förstodo varandra till att inbilla sällskapet; ty gick jag avsides på ett stort och högt fält norr om ladugården, skar där upp en liten torv och lade dit min lilla penningeping, täckte sedan med samma torv så noga, att ingen människa skulle sett minsta tecken därefter. Mitt märke var en stor Ranunculus Fl. 467, som stod strax därvid, och ingen annor hög ört var mer på hela fältet.

När så var beställt, går jag ner till mitt sällskap, berättar att jag gömt min börs på det fältet, bad sekr. med sin slagruta uppleta dukaterna, så ville ock jag tro henne;* ty jag var säker, att ingen dödlig mer än jag visste, varest penningarne lågo. Sekr. var nöjd, att han fått ett tillfälle,

genom vilket han kunde förmå mig till mildare tanka om rutan, som jag alltid talt om henne med åtlöje. Sällskapet var ock nyfiket att se rutans mästareprov.

Sekr. sökte länge och väl hela timman, då jag med mitt värdfolk hade nöje att se rutan arbeta förgäves. Alltså, som godset intet kunde fås igen, blev rutan vårt löje. Jag går sedermera att själv upptaga min pung, men när jag kommer bort på fältet, hade våra rutegångare genom sitt peripatetiserande nedtrampat alla gräs, så att ej minsta tecken sågs efter någon Ranunculus, och jag måste söka efter mina dukater med samma ovisshet som rutan. Jag hade icke lust gå 100 dukaters vad om rutan, ty sökte vi alla, men förgäves, både med löje och förtret.

Änteligen måste jag giva saken förlorad, då baronen och sekreteraren båda mig utnämna rummet ungefärligen, varåt jag tyckt mig nedlagt pungen, det jag ock gjorde; men den fula rutan ville intet slå, utan drog rutan åt en helt konträr sida, och änteligen, sedan både sekr. och vi alla voro trötta vid rutan, och jag vid henne mest ledsen, stante sekr. på en hel annor sida av fältet, sägandes att om pungen icke vore där, så vore ögörligt för honom säga stället.

Jag böd icke till att söka därefter, emedan det icke var detta håll, därest jag tyckte mig lagt pungen, men baron Oxenstierna lade sig likväl på jorden att söka, då han fick ned ett finger och drog upp den lilla torven, under vilken dukaterna lågo. Således slog rutan rätt den gången och skänkte mig de penningar, jag eljest förlorat.

Detta är res facti. Får jag se några stycken dylika exempel, så måste jag väl tro, det jag icke vill; emellan järn och järn, men att en hasselkvist skall säga mig rikare metaller, det samtycka varken våra utvärtes eller invärtes sinnen, så att jag väl ännu icke tror rutan, dock vill jag icke flera gånger gå med henne vad om lika många dukater.

Som väl var fick Linné tillbaka sina dukater. Om penningpungen inte hade hittats då utan 250 år senare hade vi betraktat mynten som en skatt som ägaren gömt i jorden för att undgå giriga händer. Linnés reseberättelse från 1749 års resa är väl värd att läsa. Skånes Hembygdsförbund har emellertid nu som sin årsbok 1998/99 utgivit en modern skildring av Ove Torgny som heter Linnés skånska resa berättad 250 år senare.

Kristianstadsortens Numismatiska Förening

säljer fredagen den
17 december 1999

en större avdelning POLLETTER

från 1670-talet till
omkring 1900,
varav några unika.

* * *

Uppllysningar:

Ingvar Nilsson, 044 - 713 28
alt 044 - 23 24 29

Stockholm Studies in
Numismatics:

**Das Münzwesen
Livlands im
16. Jahrhundert
(1515-1581/94)
av Ivar Leimus**

Pris: 200:- inkl. moms
(porto tillkommer)

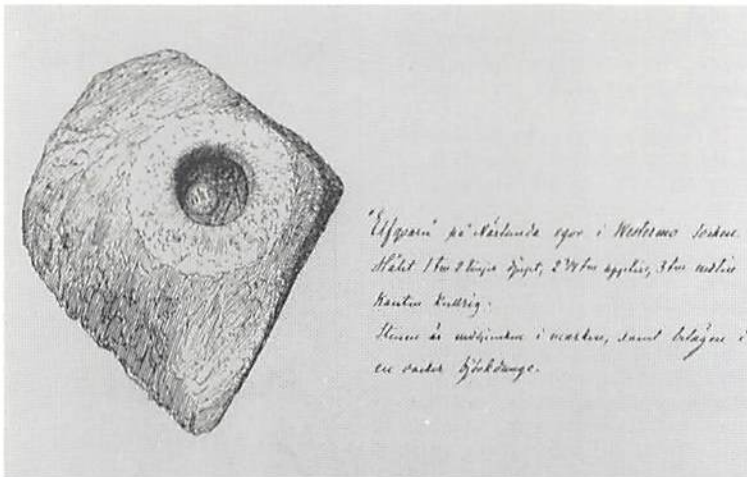
Beställningar:

NUMISMATISKA
FORSKNINGS-
GRUPPEN

Bollhusgränd 1B, 111 31 Stockholm
Tel: 08-674 77 50, Fax: 08-674 77 53
eller skicka en check på 200:-
plus 36:- per bok (porto)

*) Dvs slagrutan, som är femininum.

Olof Hermelins teckning av den i texten beskrivna älvkvarnen.

Att offra i älvkvarnar

I Maj Odelbergs bok *Med portfölj och ritstift* invigs läsaren i Olof Hermelins efterlämnade nedteckningar. Olof Hermelin var Vitterhetsakademins resestipendiat 1866-76 och reste framförallt runt i Södermanland. Han inventerade fornlämningar och bifogade egenhändigt tecknade kartor och teckningar till sina rapporter. Dessutom nedtecknade han sägner och folktro.

Här hittar man också sådant som kan vara myntintresserade till nytta och nöje. I ett kapitel beskrivs det hur Hermelin besökte en sk älvkvarn, dvs en offersten med gropar på ovasidan, på Närlunda ägor i Västernorrlands socken. Då han satt sig ner för att teckna av älvkvarnen hörde han hur en flicka kom sjungandes borta i

hagen. Hon tystnade då hon närmade sig stenen och bröt ett friskt skott från en enbuske. Då Hermelin frågade vad flickan hade i handen svarade hon att hon skulle offra skottet i älvkvarnen. Älvkvarnen var smord med fett och fylld med enknoppar. Dessutom fanns det knappnålar och kopparmynt i gropen. På Hermelins teckning ser man en l-öring från 1858 i gropens botten.

Offrandet ansågs kunna bota sjuka barn och hjälpa barnlösa par.

Litteratur

Odelberg, Maj: *Med portfölj och ritstift*. Olof Hermelin: en fornlärnings tjä-
nare. 1993.

Eva Wiséhn

Drufvan – Draken – Skomakare-Källaren – Myntkrogen

Inte bara Kungl. Myntkabinettet har gamla anor. Även museets restaurang och café Myntkrogen har faktiskt ett ärofullt förflutet. Under en del av den tid Kungl. Myntkabinettet var inhyst i Nationalmuseum låg Skomakare-Källaren, Café & Restaurant, på hörnet Slottsbacken/Bollhusgränd. Den ansågs som "ett av huvudstadens trivsammaste näringsställen" – för att citera en rad ur kapitlet *Slottsbacken och Storkyrkan* i boken *Stockholmsliv* av Staffan Tjerneld, 1950-51, ur vilken uppgifterna om dess rykte och inredning här är hämtade.

Café och matsal var utsmyckade med väggpilastrar och hade ett vackert kassetterat tak. Här fanns också en gammal blomsterdekorerad kachelugn och skomakareämbetets "krokiga sko", en silversko med en bjällra på tåhättan. Lilla Skomakare-Källaren, även kallad Bakfickan, hade ingången vid Bollhusgränd. Utanför hängde en skylt med vinlövskrans. Den sägs härstamma från 1700-talets början, då källaren Drufvan låg här, och senare källaren Draken.

Skomakare-Källaren stängdes år 1903. Dess namn hade den fått av att skomakarna hade huset som ämbetslokal. Ända fram till 1850-talet låg mot Bollhusgränd också Skomagasinetens små bodar, eller "skolådor" som de också kallades, där mindre mästare höll till. Inalles ska i restaurangen ha funnits tjugofyra rum, de flesta då förstås ganska små. Restaurangen var populär och hit kom framförallt småborgare, kontorister och affärsmän, men också manliga telegrafister från huset ner mot Slottsbacken.

En annons från 1874 visar att man då hade morgon- och kvällsservering enligt matsedel. Ville man ha en sexa brännvin till kostade det från 75 öre och uppåt. Men mellan kl. 13.00-18.30 kunde man få middag i form av *table d'hôte*. En sådan bestod av "bränvinsbord" och tre rätters mat. Priset för allt detta var 1 riksdaler riksmünt.

Det är väl inte alltför magstarkt att tänka sig att maträtten Skomakarlådan har sitt ursprung i denna källare? Kanske fanns den på nämnda matsedel. Enligt mitt matlexikon har ordet låda i restaurangsammanhang sitt ursprung i "lunchlåda", vilket skulle innebära att man gör den av matres-

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 200 kr.

Som medlem får Du SNT
automatiskt

Du kan också enbart prenumerera på tidningen
Det kostar endast 160:– per år.

Skomakare-Källaren sedd från Slottsbacken. T.h. Bollhusgränd med restaurangens ingång. T.v. syns skyltar för 1600-talspalatsets verksamhet vid förra sekelskiftet: Vin- & Spirituöshandel, Stockholms Kappfabrik och firma Heyman & Schönthal hade kontor och lager i huset. Bilden är tagen i februari 1903. Foto: Stockholms stadsmuseum.

ter. Där står också att fina sådana har väl restauranger gott om. Skomakarlåda består av oxfilé och potatismos med skinktärningar och gräslök till. Plötsligen slås jag av associationer, men hoppas skomakarnamnet syftar till restaurangen och inte till en möjligen skoläderartad tusch på filén.

Liksom Skomakare-Källan anknyter den nuvarande restaurangens namn och utsmyckning till dess ägares ämnesområde. Inredningen är smakfullt rustik, väggarna är dekorerade med enorma förstoringar av sedelmotiv. Myntkrogen öppnade i samband med att det nya museet invigdes 1997. Restaurangen drivs sedan 1 december 1998 av Krona & Klave Trading AB med Leif Sigertun som krögare. Här serveras kaffe och lunch på vardagarna till museibesökare och konferensdeltagare, på kvällstid festmiddagar för slutna sällskap. För Kungl. Myntkabinettets konferensverksamhet utgör Myntkrogen en oundgänglig och uppskattad samarbetspartner.

Men en restaurang av rang och åldriga anor ska väl ha rätt till sin egen låda. När ska vi få en sån, och vad skulle den kallas? Skomakarlåda är ju redan upptaget, liksom Källarmästarlåda, men som genast får mig att tänka på "Myntmästarlåda", vilket blir mitt förslag. Den kan vara smaksatt med smörstekta morotslantar och myntsås, och kanske kryddad med krondill. Som avslutning föreslås kaffe med kron. Annonseras som serverad på dukat bord. Pris? Endast några korvören förstås! Mätte Sigertun nappa på krogen!

MGL

Skomakarekällaren

Slottsbacken N:o 6, 1 tr. upp.
Bollhusgränd N:r 3B, nedra botten.

Table d'hôte alla dagar kl. 1-1/2 7 e. m., bestående af brännvinsbord och tre rätter mat à 1 Rdr. Morgon och Aftonspisning efter varierande matsedel. Sexor från 75 öre till högre pris.

Middag serveras
hvarje dag från kl. 1 till half 7 e. m.

Skomakare-Källarens ingång från Bollhusgränd. Lägg märke till skylten av vinrankor och blad. Ännu längre bort ser man en skylt med en kringla, förmodligen låg där ett bageri. Bilden är tagen i februari 1903. Foto: Stockholms stadsmuseum.

ett i ledande kretsar allmänt känt faktum.

Mot denna bakgrund får Casten Feifs uttalande i frågan anses som synnerligen märkligt. Först den 2/3 1719, dvs en tid efter Görtzs dom och avrättning, ställde den kungl. kommissionen frågan till ombudsrådet Feif, om han ej visste, vem som givit förslag om mynttecknen. Feif svarade: "Jag har aldrig hört talas om mynttecknen förr än i Stralsund, då jag gjorde mina remonstrationer där emot; men kunde intet uträtta, utan ordena avgingo hit till Sverige." Feif omtalade hur han varnade kungen för den skada, som mynttecknen skulle åsamka riket. Vidare hävdade han att han tillskrivit kammarrådet Cronfelt "att de ej borde förmycket skynda med mynttecknen", eftersom Feif fortfarande hoppades att kunna tala kungen tillrätta.¹⁵⁾

Feifs påstående att han inte hört talas om mynttecknen förrän i Stralsund 1715 är inte trovärdigt. Han blev nämligen redan 1709 statssekreterare och chef för inrikesavdelningen. I denna egenskap kom han att följa Karl XII i Turkiet. Feif var under kungens långa vistelse i Bender den, som ledde Sveriges inre styrelse och utgjorde bl.a. förbindelse-länken mellan Karl och rådet. Feif såg högt i gunst hos kungen och hade speciellt stort inflytande i ekonomiska frågor. Han antas vara upphovsmannen bakom flera finansiella reformer som genomfördes 1711-13, bl.a. ett nytt system för kontributionernas uppbärande samt inrättandet av ett kontributions-ränteri.¹⁶⁾ Feif kontrasterade det första öppna påbudet om mynttecknen, utfärdat i Stralsund 25/3 1715.

Feif om någon borde med andra ord ha känt till och diskuterat kungens planer på mynttecknen i Bender. Varför ljög då Feif? Den rimligaste förklaringen är givetvis att han ville undvika att bli komprometterad. Om inte Feif själv var den som ursprungligen framställt idén, så måste han i vart fall ha fört diskussioner med kungen kring den innan ritten till Stralsund 1715.

Vid kungens död och den efterföljande "revolutionen" blev Feif i viss mån sedd med skepsis såsom en av enväldets förtroendemän. Vid kansliets omorganisation 1719, då ombudsrådstjänsterna avskaffades, blev Feif mycket riktigt utan arbete. Det

Fig. 2: 5 öre 1713; fränsidan stampidentisk med kopparavslaget. Privat ägo.

låg således i Feifs intresse att så mycket som möjligt distansera sig från den görtzka politiken i allmänhet och mynttecknen i synnerhet.

Ett provmynt från 1713?

Mycket talar för att kungen redan i Bender umgäts med planer på ett slags mynttecken, och att han rimligtvis fört diskussioner i ämnet med sina rådgivare. Ett antal präglingar är kända, som mycket väl kan sättas i samband med dessa planer. Det rör sig om avslag i koppar, där man till åtsidan använt sig av en reguljär dukatstamp, till fränsidan en stamp som brukats vid präglingen av 1713 års femören i silver (fig. 1). Enligt C.R. Berch skulle detta röra sig om präglingar som "tjente till Spelning vid Hofwet, eller Pollet wid något tillfälle"; han kallar dem också för "maskeradpolletter". B.E. Hildebrand nämner präglingarna, men nöjer sig med att citera Berch.¹⁷⁾

Det finns emellertid inga som helst belägg för Berchs påstående. Det är snarare osannolikt att man vid själva myntverket skulle tillverkat föremål, som använts vid offentliga tillställningar och därefter kunnat komma på avvägar, samt brukas i bedrägligt syfte som betalningsmedel.

Det är av intresse att konstatera, att kungen redan i sitt brev av den 25/3 1715 från Stralsund vill låta slå ett mynt eller tecken av koppar av just detta format, dvs "till lika storlek som ett femöres-stycke." Vid den följande projekteringen av det första mynttecknet anlätades ett antal experter på området, bl.a. Elias Brenner. Han avlämnade den 23/5 1715 ett utlåtande från Kammarkollegiet tillsammans med en förslagsteckning. Åtsidan var försedd med kungens porträtt, fränsidan med valör och tre kronor.¹⁸⁾ Idémässigt ansluter sig således Brenners förslag till vårt "provmynt" bildkombination.

Om vårt antagande att dessa kopparavslag utgjort diskussionsunderlag redan år 1713 inför ett myntteck-

ensprojekt är riktigt, så borde ett antal personer förutom kungen varit inblandade. Det är dock naturligt att man under den hätska processen mot Görtz tonade ner eller förteg allt som kunde anföras till hans fördel.

Noter

- 1) D. Almqvist: Om de Karolinska mynttecknens ursprung (*Karolinska förbundets årsbok* 1936) s. 213.
- 2) G. Lindeberg: *Svensk ekonomisk politik under den görtzka perioden* (Lund 1941) s. 78.
- 3) G. Lindeberg: *Krigsfinansiering och krigshushållning i Karl XII:s Sverige. (Det levande förflutna 9, Uppsala 1946) s. 27.*
- 4) Lindeberg 1941 s. 20.
- 5) R. Gaetens: *Inflationen* (2. Auflage, München 1955) s. 130f; en svensk utgåva av boken, *Pengar utan värde*, trycktes 1959.
- 6) Se t.ex. A.W. Stiernstedt: *Om kopparmyntningen i Sverige och dess utländska besittningar* (Sthlm 1863) s. 272ff.
- 7) *Historiska handlingar* 15 (Sthlm 1895) s. 122ff.
- 8) Stiernstedt 1863 s. 272f.; Almqvist 1936 s. 194f.
- 9) Almqvist 1936 s. 195f.
- 10) Lindeberg 1941 s.111f; P.G. Cederschiöld: *Bihand till riksdagen i Stockholm år 1719*, innehållande protokoll och handlingar hörande till actionen emot Baron v. Görtz (Sthlm 1826) s. 260.
- 11) Cederschiöld 1826 s. 183.
- 12) (K.F. von Moser): *Rettung der Ehre und Unschuld des ... Freiherrn von Görtz* (Hamburg 1774) s. 43ff.
- 13) S. Loenbom: *Historiska märkvärdigheter*, 2:a delen. (Tillökt och förbättrad, Sthlm 1770) s. 165f.
- 14) P.G. Cederschiöld: *Svenska riksdagarna mellan åren 1719 och 1772*. Första riksdagen år 1719 (Sthlm 1825) s. 84; *Prästståndets riksdagsprotokoll*, 5. 1719-1720 (utg. L. Thanner, Sthlm 1980) s. 62.
- 15) Cederschiöld 1826 s. 259.
- 16) Se bl.a. art. "Feif, Casten" i *Svenskt biografiskt lexikon* av B. Hildebrand (Sthlm 1955).
- 17) C.R. Berch: *Beskrifning öfver swenska mynt och Kongl. skädespenningar* (Uppsala 1773) s. 246.
- 18) B.E. Hildebrand: *Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar, praktmynt och belöningsmedaljer*, II (Sthlm 1875) s. 493 (noten).
- 18) Brenners förslag till 1715 års mynttecken är föremål för ytterligare en artikel i ämnet, vilken kommer att publiceras i SNT.

Bengt Hemmingsson

Låna mig en femma!

Det finns många kortspel som går ut på att para ihop två eller flera kort med samma motiv. Ett sådant framställdes av Adolf Johnsons Förlag i Stockholm, ca 1910. *Spelet kallas Låna mig en femma!* På omslaget står två herrar utanför ett pantlånekontor. Den ene önskar låna pengar medan den andre visar med all tydlighet att fickorna är tomma. Se färgbilden på tidningens omslag.

Flera av lekens kort anknuter till pengar. Ett kort visar ett 5-kronors guldmynt. Ett annat har valörbeteckningen två kronor och femtio öre och visar mycket riktigt två stycken en-kronor med året 1884 och en femtioöring från 1885. Ett tredje kort visar endast en enkrona från 1884. Övriga kort i leken framställer olika personer i ekonomiska situationer: författaren, industririddaren, bankdirektören, skattmästaren, kungen osv.

Leken *Låna mig en femma!* finns i två versioner. Den första har samma årtal på mynten (1884 och 1885), men gammalstavning i regelbeskrivningen. Den andra versionen har reformerad stavning, dvs bör vara yngre än 1906.

IW

Förf. har fått värdefulla uppgifter från Ali Jerremalm, Uppsala.

Foto: Jan Eve Olsson, RAF.

LÅNA MIG EN FEMMA.

Regler för spelet.

Detta skämtsamma spel kan spelas av högst 8 personer. En kassa bildas genom att varje spelare insätter 2 spelmarker. De med mynt märkta korten skiljas från de med figurer och de förra delas ut bland de spelande; därvid iaktages att kortens rättsidor vändas nedåt. De andra korten läggs på mitten av bordet. Den spelare, som sitter till vänster om givaren, börjar med att taga upp ett av sina kort och de övriga spelarna göra sammanlagt, tills en av dem fått upp kort till ett värde av *Femton kronor* eller mera genom södering av kortens värde; han har då rätt att låna och får *icke taga upp flera av sina egna kort*. Han taget ett kort från högen på mitten av bordet, och om dess värde lagt till den summa, han förut hade, utgör *20 kronor*, så har han vunnit spelet, men i annat fall får han vänta att låna mera till dess turen återkommer till honom. Blir hans lånta kort nekande, måste han betala en spelmark till kassan. Den spelare, som där- efter har nått upp till *15 kronor*, får då draga eller låna liksom föregående spelare. Om någon spelare lyckas att få upp mer än *20 kronor*, så är han skildj från spelet. Den som lägger upp kortet föreställande *Kungen* erhåller en spelmark av varje medspelare, och den som visar upp *Skattmästaren* har vunnit spelet och får taga kassan. Om det skulle hända, att ingen av de lånande skulle få ihop *precis* det bestämda beloppet av *Tjugå kronor* eller om skattmästaren icke skulle bli upptagen, så slutas spelet, kassan bliver kvar, korten delas ut på nytt och varje spelare måste lägga ytterligare 2 spelmarker till kassan.

BANKDIREKTÖREN.

Ät folk som för pengar har kommit i
klämma
Jag lånar — men aldrig så litet som
endast en "femma".

SKOLLÄRARINNAN.

Jag har en krona, men ej mer
Och den jag gerna lånar er.

FÖRFATTAREN.

Ej penningar jag har, men vill ett råd
er ge:
Försök att "femman" få hos min för-
läggare.

Assignment från Östgöta hypoteksförening, 50 rdr bko 1848. Sedeln är förminskad.
Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Östgöta Hypoteksföreningens assignment från 1848

Under första hälften av 1800-talet var det vanligt med assignmenter som var utställda på Rikssens ständers bank. Ett mer modernt ord för dessa assignmenter är *checkar*, dvs en check på ett tillgodohavande i banken. Under perioden 1820-1860-talen var nästan alla assignmenter tryckta och beloppet var nästan uteslutande utställt på 20 rdr bko. Minibeloppet var reglerat. Orsaken till utgivandet av assignmenter vid den här tiden var diskonternas fall 1817 och bristen på sedlar.

Nästan alla assignmenter har någon form av säkerhetstryck, men det finns en som mer liknar en vanlig banksedel än något annat. Det är assignmenten från Östgöta Hypoteksförening. Den ingår i Riksbankens sedelsamling som finns deponerad i Kungl. Myntkabinettet.

Henryk Bukowski i sin bok från 1886 beskriver den på följande sätt: *Östgöta hypoteks-förening, Linköping 1848, å 50 rdr banco. Svart och grönt typ- och clichétruck. Blankett.* Till detta kan vi tillägga att den bär nummer 11.941 och har datumet 19 mars. Det som omedelbart slår betraktaren är att assignmenten har en

mycket stor likhet med Öst-Göta bankens sedlar som då funnits i cirkulation sedan 1847. Visserligen hade banken oktroj redan från 1837, men några cirkulerande sedlar utgavs inte förrän under andra oktrojen (1 juli 1847 – 30 juni 1857). Assignmenten från Östgöta hypoteksförening är möjligen den enda från tiden med valören 50 rdr bko. Huruvida assignmenten kom i omlopp är tyvärr osäkert.

Det fanns en hel del problem med assignmenterna. Vi behöver bara påminna oss om de konkurser m.m. som skedde på en rad ställen: Fagersta bruk, Skultuna bruk, Ruds bruk och Huseby bruk. Det pågick också hela tiden en kamp mellan bruken och framför allt mot privatbankerna.

IW

Litteratur

- Bukowski, H., *Samling af svenskt och utländskt sedelmynt*. Stockholm 1886, s. 26.
Ekström, Y., *Banksedlar. Bankvärlden* 1947, nr 9 och 10.
Platbarzdis, A., *Sveriges sedlar*. Vol. II, Lund 1964.

Auktioner

December:

- 2 New York, Vecchi
- 9-11 Mannheim, KPM
- 11 Bruxelles, Jean Elsen SA.
- 60th Public Auction

Februari 2000:

- 12 Long Beach, Ponterio
- 16-19 München, Hirsch
- 29 Osnabrück, Künker

April 2000:

- 7-8 Chicago, Ponterio

Föreningar

Myntklubben Skilling Banco

20/1 Torbjörn Lindström: *Mynt från Roms nedgång och fall.*

10/2 Dan Carlberg: *Svenska polletter genom tiderna.*

27/2 Antik- och samlarmässa i Cupolen, Linköping, kl. 10-15.30. Entré 20 kr. Bordsbeställning genom Sven Arweson tel. 013-762 38.

9/3 Årsmöte. Efter årsmötet frågesport med priser.

Möteslokal: ABF (Sparbankshuset), Snickaregatan 20, Linköping, konferensrum Tallen plan 3, kl. 18.30-22.00.

Internet: www.teboden.e.se/mksb

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-411 08 07

Personalia

Gunnar Holstpriset till Bertel Tingström

Gunnar Holsts stiftelse för numismatik har beslutat tilldela Bertel Tingström, Uppsala, årets pris för numismatisk gärning. Han har i år utkommit med en bok om ett sydafrikanskt skeppsvrak från 1783, lastat med plåtmynt. Boken är rikt illustrerad, vetenskapligt stringent och populärt skriven. Ännu vid 87 års ålder är Bertel Tingström full av skaparkraft. Alla Sveriges myntsamlare och numismatiker är Tingström stort tack skyldig för hans *Svensk Numismatisk Uppslagsbok*. Dess kvalitet bevisas av att den tryckts i tre upplagor.

Genom sitt skapande av Avesta myntmuseum har han rest ett värdigt monument över sig själv och en stor samlare. Inom Sveriges numismatiska föreningsliv har han gjort stora insatser. Göteborgs numismatiska förening har vid åtskilliga tillfällen utnyttjat hans kunskaper. Ett särskilt tack för hans medverkan under föreningens Ungern-resa! Även i Skånes numismatiska förening har han gjort insatser. I SNF har han varit styrelseledamot och blivit korresponderande ledamot; han har erhållit SNF:s förtjänstmedalj.

Bertel Tingströms forskning om svenska plåtmynt är genom hans bok *Plate Money* kända och erkända världen över. Han belönades år 1984 med Brennermedaljen. Han är med sitt författarskap och 75-åriga samlande en värdig mottagare av Gunnar Holst-priset för 1999!

Föredrag och seminarium

Söndagen 12 september medverkade Tingström i Numismatikens dag på Lödöse museum med ett föredrag om plåtmynt. Även en annan Brennermedaljör, Rune Ekre höll föredrag: "Myntmästaren Offrardus och 'falsk-myntarstampen' från Lödöse." På måndagskvällen höll Tingström föredrag i GNF om "Att bygga ett myntmuseum." Efter de varma applåderna mottog han den förgyllda Holstmedaljen. På tisdagen hade han fridag med besök på Tjolöholm (ett Tudorslott byggt 1900 av J. Fr. Dickson!) och i 1700-talsbyn Åskhult. På kvällen njöt han av "West Side Story" på Göteborgsoperan. Onsdag förmiddag besöktes Nya varvet, som fanns redan på Karl XII:s tid. På 1800-talet användes logementen som fängelse.

Efter lunch i den forna officersmässan var det dags att åka till ekonomisk-historiska institutionen. Där tog professor Ulf Olsson emot. Seminariet var betitlat "Låt siffrorna tala". Ett tjugotal doktorander följde spånt framställningen. Thordemans lag förklarades och frågorna visade att deltagarna tillgodogjort sig innehållet. En sensationell nyhet från Bertel: Avesta bruk och Riksbanken använde sig redan i mitten av 1700-talet i sina lagerhållningar av decimalsystemet! Doktoranderna fick klart för sig, att Tingströms siffror möjliggör nya forskningar inom den ekonomiska historien.

Holtska stiftelsen är mycket nöjd med insatserna av årets medaljör!

Bengt Holmén, ordförande

Svenska och skandinaviska mynt
och sedlar.

Stor sortering av utländska
jubileumsmynt, årsset samt småmynt.
Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:
<http://www.nmh-mynt.a.se/index.htm>

Torbjörn Sundquist vandrande över de färöiska vidderarna under unionsmötet i maj 1999. Foto: MGL.

Torbjörn Sundquist 60 år!

Föreningens ordförande, Torbjörn Sundquist, fyller 60 år den 6 december 1999. Detta vill vi förstås gärna fira. Torbjörn är nämligen en mycket viktig person för föreningen. Även om Torbjörn inte själv arbetar med allt måste det finnas en klar vilja från honom som ordförande. Under hans tid som ordförande har SNF fått utmärkta lokaler på Banérgatan 17 i Stockholm. De tidigare lokalerna på Östermalmsgatan (och dessemellan kortvarigt på Sandhamnsgatan) kändes ovärdiga en sådan fin förening. Torbjörns beslut om att verksamheten skulle flytta innebar en modernisering på många olika sätt. SNF har också under de senaste tio åren kunnat utge flera böcker. Detta gäller t.ex. genomgången av Sven Svenssons samlingar. Torbjörn har hög ambition att få allt färdigt inom rimlig tid. Därför tas ärendet Svensson upp vid alla styrelsemöten. Under senare år har samarbetet mellan SNF och KMK blivit alltmer intensivt. Ett uttryck för detta samarbete är denna tidning som du nu håller i din hand.

Själv är han mycket road av svenska mynt, numismatisk litteratur, porträttminiaturer och jazz. Verkligen en härlig kombination! Grattis på födelsedagen!

Förutom alla trevliga frågesporter har Torbjörn under åren författat en hel del numismatiska artiklar och recensioner i *Svensk Numismatisk Tidskrift* och annorstädes:

1979

Om Elias Brenner, hans miljö och verksamhet (tills. med Göran Wahlqvist). *SNT* 1979:3 s 59-62.

Magnus Edenströms gåva 1741 till Lofta församling. *SNT* 1979:9-10 s 190-194.

Raouhl Örtendahl: Myntkalender 1980. Rec. *SNT* 1979:9-10 s 203-204.

1980

Glück – Hyllengren: Årtalsförteckning över svenska mynt med värderingspriser gällande 1980 (tills. med Göran Wahlqvist). Rec. *SNT* 1980:7 s 149.

1982

Peter Flensburg: Kvalitetsvärdering af danske mønter 1874-1972. Rec. *SNT* 1982:4-5 s 129.

Lagerqvist – Nathorst-Böös. Mynt med mervärde. Rec. *SNT* 1982:4-5 s 129.

Lagerqvist – Nathorst-Böös: Mynt, sedlar och medaljer. Rec. *SNT* 1982:6 s 149-150.

Årsmöte 1982. *SNT* 1982:7 s 170-171.

1983

SNF:s årsmöte 1983. *SNT* 1983:7 s 162.

The Royal Mint i frimärkshäfte. *SNT* 1983:9-10 s 265.

1984

Nordisk Numismatisk Unions möte 1983. *SNT* 1984:2 s 36.

SNF:s årsmöte 1984. *SNT* 1984:7 s 181; *NNUM* 1984 s 98-99.

1989

Till Lars [O. Lagerqvist]. *SNT* 1989:2 s 46.

Några porträttminiaturer över samtida numismatiker, myntsamlare och kulturpersonligheter målade av Elias Brenner

(1647-1717). *LLt. Festskrift till Lars O. Lagerqvist. NM XXXVII* s 431-436.

1990

Ordföranden har ordet. *SNT* 1990:9-10 s 218.

1993

Nya lokaler för Sven Svenssons Stiftelse och Svenska Numismatiska Föreningen. *SNT* 1993:5 s 138-139.

1994

Om Brenner och plåtmynten. Frågespalten. *SNT* 1994:1 s 19.

1995

NNU:s medalj över Brita Malmer (tills. med Kenneth Jonsson). *SNT* 1995:5 s 124; *NNUM* 1995:6 s 101.

1996

Julius Haganders myntsamling dokumenterad och visad. *SNT* 1996:8 s 193.

1998

Besök vid donator Sven Svenssons grav. *SNT* 1998:5 s 120.

Svenska Numismatiska Föreningen 125 år 1998. En återblick på de senaste 25 åren. *SNT* 1998:7 s 160-169.

1999

Lars O. Lagerqvist firad på KMK. *SNT* 1999:3 s 66-67.

Léo Holmgrens medaljskåp (tills. med Ian Wiséhn). *SNT* 1999:5 s 108-109.

Jørgen Steen Jensen, Lars O. Lagerqvist och Tuukka Talvio belönade. *NNUM* 1999:2 s 34.

Plåtmynt med silvermyntsstämplarna – provexemplar eller kuriositet (tills. med Ian Wiséhn). *NNUM* 1999:6 s 111-117.

IW & MGL

Nya medaljer

Millenniet

Det lär nog bli fler medaljer, men här presenterar vi den som ges ut av Tumba Bruk/Myntverket i Eskilstuna och som symboliserar vårt land inför millennieskiftet. Den är modellerad av Bo Thorén och präglad i 56 mm enligt följande:

Guld, 18 k, vikt ca 130 g, maxupplaga 20 ex.

Silver, 999/1000, vikt ca 100 g, maxupplaga 600 ex.

Medaljbrons, ca 90 g, maxupplaga 400 ex.

Priserna kommer att framgå av annons. Medaljen finns också i 22 mm, ingående i det ena myntset som presenteras för år 2000 (se nästa sida).

Åtsida: Delat i fyra fält av ett snedställt kors ser man i övre fjärdedelen de tre kronorna, i den vänstra symboler för svensk industri (kugghjul, sågtänder, kullager, innerst mutter), i den högra stiliserad barrskog lagd på midnattssol, i den undre ordet SVE-RIGE upprepat och bildande en väv.

Frånsidan är fem gånger horisontellt delad, visande nerifrån och upp utvecklingen av sättet att kommunicera: nederst en hållristning från Massleberg, Skee socken, Bohuslän, visande ett skepp med två hornblåsare, en hjort med en märklig, solformad krona m fl figurer; till höger om skeppet en solsymbol, till vänster stenar (eller skålgropar). Därefter följer den äldre runraden, **fupark-gwhnipseRstbemplngdo** och ovanför denna – hämtat från Olof skötkonungs mynt ca 995 – SWEVO • [förkortningstecken] •, dvs "svenskarnas", följt av ett band med morsetecken och en sektion med SVE-RIGE i blindskrift, därefter ett band med dataspråk, alltså ettor och nollor, samt till sist datorns snabel-a.se.

Det är en mycket intressant medalj som konstnären skapat, förvisso en av de bästa som framkommit inför år 2000. Det kan vara lustigt att reflektera över, att för tusen år sedan fanns det inga medaljer...

Medalj över Jørgen Steen Jensen

Allas vår vän Jørgen Steen Jensen, överinspektör och chef för Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, redaktör för Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad, framstående numismatisk forskare och författare, det nordiska samarbetets främjare, fyllde 60 år 1998, som nog en och annan erinrar sig, och hedrades med festskriften Ord med mening, utgiven av Dansk Numismatisk Forening och anmäld i SNT 1999:2 s 42. Men inte bara denna hyllning kom från våra danska kollegor, utan också en vacker porträttmedalj av Trine Marie Høy. Den har gjutits i brons och mäter 85 mm. Modellerad 1998 blev den färdig 1999. Upplagan är 21 ex, av vilka några få återstår (nov. 99).

På åtsidan läser vi omskriften JØRGEN STEEN JENSEN 60 ÅR 1998 DNF [= Dansk Numismatisk Forening] och ser profilbilden, höger sida, varunder konstnärssignaturen. Frånsidan har samma text som festskriften, ORD MED MENING, utgående från en cirkel (bokstaven O) i mitten och sedan bildande en sig vidgande cirkel, allt motsols.

DNF nås genom dess ordförande Preben Nielsen, Hallandsparken 134, DK-2630 TAASTRUP, men medaljen kan också beställas per telefon från vice ordföranden (nästformand) Bent Petersen, tel. 0045-43968210. Den kostar 2000 Dkr samt porto.

LLt

Foto: Lena Kågström.

Minnesmynt år 2000

Seden att ge ut minnes- och jubileumsmynt är ganska gammal, men tillbaka till år 1000 går den inte, allra minst i Sverige. Vårt första, en riksdaler i silver, kom år 1721 och ville samtidigt erinra om 200-årsminnet av Gustav Vasas befrielseverk och om reformationen – inte alldeles korrekt, eftersom vår övergång till Luthers läror tog lång tid och i varje fall tidigast kan kopplas till vissa beslut på Västerås riksdag 1527. Det romerska riket däremot gav ut jubileumsmynt, tex när staden Rom ansågs fylla ett lämpligt antal århundraden efter sitt antagna grundande. Med ett par undantag – som man tror sig ha funnit i Danmark ca 1050 – finns sedan inga minnesmynt under medeltiden. De tar sin början ute i Europa på 1600-talet. Hos oss som sagt 1721; sedan dröjde nästa till 1821, det följande kom 1897 och sedan har de blivit allt fler.

Alla minnesmynt utom det första är knutna till vår nuvarande dynasti, familjen Bernadotte, som regerar sedan 1818. För första gången präglar nu Tumba Bruk/Myntverket mynt med såväl den regerande som tillträdande monarken. Det har – mycket sparsamt – förekommit i andra länder men aldrig hos oss. Man ger ut två valörer, till vilka porträtten och omskrifterna ritats av Karin Mörk Hamilton; modelleringen har utförts av Bo Thorén, som tidigare svarat för flera mynt. Om de nya myntvalörerna kan följande sägas:

1. Guldmynt 2000 kronor 1999, diameter 26 mm, vikt 13 g, halt 925/1000. Maximal upplaga 30 000 st.

Åtsida: • KUNG CARL XVI GUSTAF • upptill medsols längs kanten. KRONPRINSESSAN VICTORIA nedtill motsols längs kanten. Kronprinsessans och kungens profilbilder, vänster sida.

Frånsida: 2000 KRONOR • SVERIGE • ÅR 2000 motsols längs kanten, i mitten stora krönte riksvapnet hållet av lejon och omgivet av Serafimerkedjan, allt i krönt vapentält. Tv om vapentältets krona myntortstecknet för Eskilstuna, E belagt med hammare, följt av 19, th om kronan 99 och bokstaven B för riksbankschefen Urban Bäckström.

Randen är slät.

Valören har aldrig tidigare före-

kommit i Sverige – vare sig som mynt eller banksedel.

2. Silvermynt 200 kronor 1999, diameter 36 mm, vikt 27,03 g, halt 925/1000. Maximal upplaga 100 000 st.

Åt- och frånsida är desamma som för guldmyntet, fränsett format och valören 200 KRONOR. **Randen** är slät.

Präglingen påbörjas under slutet av 1999 och beräknas pågå även under år 2000 men alla mynt bär årtalet 1999.

Dessutom utger Tumba Bruk/Myntverket ett bruksmynt (cirkulationsmynt) om 1 krona med årtalet 2000 i kopparnickel, utfört och signerat av Bo Thorén. Maximiuplagan är satt till 3 miljoner. Den vanliga enkronan av typ från 1976 beräknas även den bli utgiven under år 2000. Myntet fungerar i automater precis som den gängse. Diameter 25 mm, vikt 7 g.

Åtsida: • KUNG CARL XVI GUSTAF • upptill medsols längs kanten, SVERIGE • ÅR 2000 nedtill motsols längs kanten. I mitten kungens profilbild, vänster sida, varunder konstnärssignaturen.

Frånsida: FÖR SVERIGE I TIDEN upptill medsols längs kanten, 1 KRONA nedtill motsols längs kanten. Kungens krönte namnchiffer på mittfältet, till vänster vid kanten myntortsmärket för Eskilstuna, E

belagt med hammare, till höger bokstaven B (= Urban Bäckström).

Mynt av "engångskaraktär" som samtidigt är bruksmynt har bara förekommit en gång tidigare i Sverige, nämligen 1935 vid riksdagens 500-årsjubileum. Då slog man över 600 000 exemplar av 5 kronor i silver för att pröva om de skulle cirkulera. Men valören var för hög och de flesta sparades. I andra länder har det däremot förekommit med viss framgång, inte bara hos våra nordiska grannar utan även i tex Frankrike och då dels i vanlig myntmetall, dels som tjockmynt, avslag i guld osv. I Storbritannien ges många minnesmynt ut dels som bruksmynt i kopparnickel till nominellt värde, dels i "stämpelglans" och/eller i ädlare metaller (och till högre pris) för samlare. Men så blir det inte med enkronan! Särskilt utvalda exemplar kommer dock att ingå i ett myntset för 2000. Detta år kommer samlarna att erbjudas två olika myntset, dels det vanliga med de fyra bruksvalörerna 10 kronor, 5 kronor, 1 krona och 50 öre samt en miniatyr av medaljen "1800-talets mynt", dels en som utöver 10 och 5 kronor och 50 öre innehåller den nya präglingen om 1 krona, beskriven ovan, samt en miniatyr av Myntverkets egen "millenniemedalj" av Bo Thorén, presenterad på föregående sida under egen rubrik.

LLt

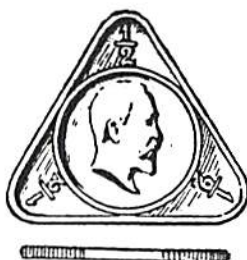

Foto: Lena Kågström, Reklamateljén, Eskilstuna-Kuriren.

Annorlunda myntförslag 1906

Vid början av 1900-talet fanns det personer i Storbritannien som ville ha ett mer modernt utseende på de brittiska mynten. Många förslag publicerades i de brittiska tidningarna. Detta intresserade även den svenska pressen. Vi hade just fått ny prägel för tvåkronan och femöringen. Av denna anledningen kan man förstå att Stockholms Tidningen den 5 oktober 1906 hade en notis som avbildade ett av de engelska förslagen. Här möter vi de märkligaste former. Uppenbarligen ansåg även de brittiska myntverket att förslaget var väl vågat. Den runda formen är nog den mest praktiska.

IW

Nya mynt

Nederländerna, Beatrix, 50 gulden, 1998, silver. Freden i Münster (dvs Westfaliska freden) 350 år. Frånsidans porträtt är en spegelbild av drottningens bild på åtsidan.

USA, 1 dollar, 1998, silver. Svarta patrioter (Crispus Attucks).

USA, 1 dollar, 1998, silver. Robert F. Kennedy.

USA, 100 dollar, 1998, silver. American Eagle Platinum. Fyrtorn.

Nya mynt

Australien, Elisabeth II, 5 dollar 1998, aluminium och brons. De flygande doktorer (Flying Doctor Service) 70 år.

Storbritannien, Elisabeth II, 50 pence, 1998. 50-årsjubileum av National Health Service.

Guernsey, Elisabeth II, 2 pund, 1998, bimetallisk, cu-ni i mitten och mässingring. Guernseys heraldiska vapensköld.

Storbritannien, Elisabeth II, 5 pund, 1998, cu-ni. Prins Charles 50 år.

Guernsey, Elisabeth II, 5 pund, 1998, silver. Royal Air Force 80 år.

Kanada, Elisabeth II, 1 dollar, silver. Kanadas beridna polis 125 år.

Estland, 100 resp. 10 krooni, 1998, silver. Nationen 80 år.

Finland, 100 markkaa 1998, silver.
Sveaborg 250 år.

Lettland, 10 latu, 1998, silver. Riga 800 år.

Schweiz, 20 francs, 1998, silver.
Den Helvetiska republiken
(dvs republiken Schweiz) 200 år.

Tyskland, 10 mark, 1998, silver. Den tyska marken 50 år.

Tyskland, 10 mark, 1998, silver. Westfaliska freden 350-årsjubileum.

Japan, 10.000 yen (guld) resp. 500 yen (cu-ni), 1998. Olympiska spelen.

Sydafrika, 1 rand, 1998, silver. Serie- och puzzlemynt.

Portugal, 200 escudos, 1998, koppar-nickel. Första resan till Indien, 500-årsjubileum.

Fiji, Cook Islands och Samoa, 3 x 2 dollar/tala 1998. Tredelat mynt som ut-förts i samarbete mellan de tre önationerna.

Nytt om böcker – recensioner

Colin R. Bruce & Neil Shafer: 1999 *Standard Catalog of World Paper Money. Modern issue 1961-1999*. Utgivare är Krause Publications. Katalogen omfattar 832 sidor och mer än 6.900 fotografier. Boken kan köpas för 37,95 dollar (till detta kommer postavgifter). Beställning kan ske genom att skriva till Krause Publications, Book Department PR-99, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA. Man kan även beställa on-line: <http://www.krause.com>.

Femte upplagan av *World Paper Money. Modern Issues* beskriver ca. 10.250 sedlar från 376 sedelutgivare. En nyhet är att sedlarna är upptagna under sina respektive historiska namn. Detta betyder att British Honduras inte längre gömmer sig bakom det moderna namnet Belize. Katalogens priser speglar det nya intresset för brittiska och franska kolonier. Med viss förvåning märker läsaren att de tidiga republiksedlarna från Afrika har markant ökat i pris. Sedlarna är emellertid ofta vackra och i snyggt skick sällsynta. Den som är allmänt intresserad av sedlar bör självklart ha boken.

/W

Chester L. Krause & Clifford Mishler: 2000 *Standard Catalog of World Coins – 1901-Present, 27th Edition*. Utgivare är Krause Publications. Katalogen omfattar 1.896 sidor och mer än 47.000 fotografier. Boken kostar 47,95 dollar samt postavgifter. Den kan beställas direkt från Krause Publications, Book Department PR-99, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA.

Den nya katalogen över 1900-talets mynt innehåller mer än 1 miljon prisuppgifter! Detta gör den till numismatikerns/samlarens bästa arbetsredskap. I jämförelse med tidigare upplaga har man gjort mer än 10.000 prisändringar. Sammantaget finns det i boken ca 570 myntutgivare – från Afghanistan till Zuid Afrikaansche Republic. Förutom vanliga mynt har man även medtagit jubileumsmynt, myntliknande medaljer, sk bullionmynt, provpräglningar och viktigare polletter. Den som önskar följa myntens prisutveckling bör naturligtvis låna eller köpa boken.

/W

BÖCKER OCH MYNT

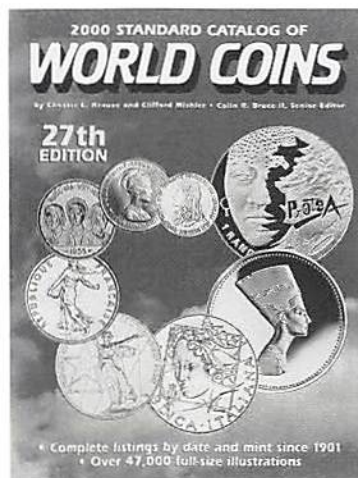
Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk litteratur kan erhållas.

Besöksadress: Tegnérgatan 14
Torsdagar kl. 15.00 - 18.00

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

Julkappstips!

**OLOF OCH
ANUND JAKOB
ELLER
NÄR SVERIGE
FICK EGNA MYNT**

Bok för barn
och vuxna
av
Eva Wiséhn

Pris 25 kr

Finns i
Kungl. Myntkabinettets butik

**Kungl.
Myntkabinettet**

Slottsbacken 6

**Vitterhetsakademiens
biblioteks
numismatiska
boksamling**

Torsdagar kl. 13 - 16

**Bibliotekarie Carina Bergman
tel. 08-5195 5323**

Nya tider

I tidningen Newsweek den 7 december 1998 finns en artikel som fångar mitt intresse. Artikeln tar upp ett aktuellt ämne nämligen, den gemensamma europeiska valutan, euro, som ska vara helt införd år 2002 i EMU-länderna. Det gäller ju att introducera den nya valutan och faktum är att leksaksfabrikernas lansering ligger långt före den europeiska kommissionens. Det berättas att den amerikanska leksaksfabrikanten Parker Brothers ganska snart kommer att introducera en ny version av Monopol där valutan kommer att vara i euro och egendomarna hämtats från de 11 olika euro-ländernas huvudstäder.

Vidare har italienarna skapat ett spel som heter *Euro* där spelarna reser runt i Europa och använder den gemensamma valutan.

Den tyska firmen Reulin, som tillverkar leksakspengar och pengar för skolbruk, har börjat göra "falska" euron. I övnings syfte får man hoppas. Firman Tanner, även den tysk, som tillverkar leksakskassaapparater m.m. håller på att skapa en egen version av euron. Artikeln avslutas med frågan: När kommer britterna ut för att leka. En fråga som väl inte gäller bara britterna.

Eva Wiséhn

Midnattsmynt med drottning

Ett fempundsmünt med anledning av det stundande millennieskiftet ges ut i Storbritannien.

Myntet, som avbildar en klocka, visar midnattsslaget på den ena sidan och drottning Elisabet på den andra. Myntet är en souvenir som också kan användas för att köpa en drink för att fira det nya året.

DN 3/11 -99

Köp dina julklappar
i Kungl.
Myntkabinettets
butik!

Tid är pengar

17 december 1999 –
16 januari 2000

Kungl. Myntkabinettets samling av mynt och medaljer speglar på mer än ett sätt tiden. Detta gör det möjligt för oss att genom våra föremål illustrera det förestående millennieskiftet. Därför visar vi bland annat en del av den stora samling av kalendermedaljer som John Bernström en gång insamlat. Medaljerna daterar sig från slutet av 1600-talet till idag. Tid är pengar kan ses i utställningsdelen Medaljkonsten.

Utställningsansvarig är Eva Wiséhn och arkitekt Anna-Lena Carne.

Jazz på medaljer

är temat för Kungl. Myntkabinettets nästa stora specialutställning i Flygelsalen. Den pågår 29 januari – 2 april 2000. Utställningskommissarie är Torbjörn Sundquist och arkitekt Anna-Lena Carne.

Se separat annons på sista sidan i detta nr av SNT!

Prenumerera på Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad!

Du som är medlem i Svenska Numismatiska Föreningen eller till Nordisk Numismatisk Union ansluten förening kan prenumerera på denna intressanta, populärt avfattade tidskrift.

Tidskriften redigeras i Köpenhamn och utkommer med 8 nummer om året. Den innehåller artiklar på danska, norska och svenska, myntsamlarnt, recensioner samt auktionslistor från de danska och norska föreningarna. (Endast medlemmar till NNU anslutna föreningar kan lämna anbud.)

För våra medlemmar åtar sig SNF att ordna prenumerationen. Sätt in 140 kronor på vårt postgiro 150007-3 och skriv "NNU" på talongen.

Om Du vill ha provexemplar, ring kansliet 08-667 5598 (onsd - torsd 10.00-13.00) eller skriv till Banérgatan 17 nb, 115 22 Stockholm.

Ordenstecken

Genom förmedling av K. Maj:ts Orden har Bo Radeborn i Malmö sänt en bild av ett ordenstecken med band i blått och gult och undrat vad det kan vara för något. Etniet bär namnet C. v. Rosen.

Foto: Jan Eve Olsson.

Svar:

Det rör sig om Svenska Adelsförbundets förtjänsttecken. Förbundet grundades 1914. Tecknet tillkom något senare. Bandet skall vara blått. Tillverkare är AB Sporrang. Det får bäras till uniform. Detta tecken torde ha tillhört greve Clarence von Rosen (1867-1955). Det finns i två storlekar med band, varav det avbildade är det större. Mot en bakgrund av fyra blå fanor, ställda två och två, överlagda av en lagerkrans, ser man två korslagda svärd, ur vilka uppstigande en adels-, en friherre- och en grevekrone. Tecknet tillverkas också som ett märke att bära i knapphållet.

För upplysningar tackas Ulf Gyllenhammar och Christer Ugglå.

LLt

Silverpenningens berättelser (4)

År 258

Vid den tiden var en stor oreda i det romerska riket och så många barbarer föll från alla sidor över, att allt tycktes falla i spillror. En kejsare vid namn Valerianus uppträdde och förföljde de kristna. Borta i Kartago på Afrikas kust var den tiden en kristen kyrka. En ung romersk flicka av hög börd vid namn Placidia, bar mig i sin sparbössa och förde mig till den kristna kyrkan för att utdelas åt de fattiga. Vid det hon knäböjde för altaret och bad en bön till världens Frälsare att bli upplyst av hans heliga tro kom hennes fars utskickade med stor vrede och förbrände kyrkan och högg ner somliga bland de kristna, och somliga släpade de till pinbänken för att med gruvliga plågor förmå dem att offra åt avgudarna. Men när de kristna brändes med glödande järn och kastades för vilddjuren på den stora fäktarebanan, ropade alla frimodigt att vår Herre Kristus en gång hade lidit och dött för dem, och nu ville de gärna lida och dö för hans skull. Och Placidia var bland de fångna. Då sa stathållaren, hennes fader, till henne: "Är du inte min dotter och bör lyda din fader? Så offra nu åt Jupiter och förneka din herre Kristus, så vill jag ge dig åter min faderliga kärlek och du skall få bo i mitt vackraste slott och gå klädd i de dyrbaraste kläder och välja till make den som du mest har kär". Men Placidia svarade: "Min fader, jag är beredd att lyda dig i allt, och jag begär därför ingen lön, ty jag vet väl att ett barn bör lyda sin fader. Men Herren Gud är allas vår fader, och honom bör vi älska och lyda över allt annat i världen. Så kan jag inte nu lyda dig i det som är Gud emot; min Herre Kristus kan jag aldrig förneka". Då förgrymmades stathållaren och lät kasta sin dotter för lejonerna i sin djurgård, men de lade sig tama för hennes fötter och vidrörde henne inte. Detta såg hennes far och kände ett styng i sitt hjärta och brast i tårar och sa: "Nej, jag kan inte mera tvivla, jag ser nu klart att de kristna Gud är den ende sanne Guden". Och så lät han föra sin dotter till sig och omfamnade henne och sa: "Mitt barn, din tro har frälst både dig och mig!". Och från den stunden blev han en kristen.

År 158

Kejsar Antoninus Pius satt på sin gyllene tron i Rom, och sändebud från hela den kända världen frambar skatter och skänker till honom. Jag låg i hans stora gyllene skrin och hörde allt folket runt omkring prisa honom som den ädlaste och bäste furste som någonsin härskat över ett stort rike. Runt omkring honom reste sig den härliga staden Roms

palats av marmor och höga triumfbågar; många tusende riddare stod kring tronen klädda i silver och guld, och visa män och skaldar från Grekland frambar till kejsaren sina lovtal; och på den dagen gav kejsaren nåd åt alla brottslingar. När då allt folket, höga och låga, rika och fattiga, lärda och olärda, prisade kejsaren som en gud, förmörkades hans panna och jag hörde honom säga till sin måg och efterträdare Marcus Aurelius: "Varför prisar mig dessa människor som en gud? Jag är blott en svag, dödlig människa, och denna lilla silverpenning ska finnas på jorden mycket längre än jag. Låt säga till folket att det inte tillhör mig, utan den sanne Guden, som är över oss alla. Ack, om jag endast visste rätt vem han är!"

År 58

Jag, fattiga silverpenning, hade nyss blivit präglad på kejserliga myntet i det rika Rom. Jag bar på min ena sida kejsarens bröstbild med omskriften Nero Claudius Cæsar, och alla som bar mig betraktade med hemlig fasa hans bild. Han hade varit en god yngling, sa man, förrän han kom på tronen; men makt och lycka frestar människan till ont, och Nero blev en tyrann, för vilken alla tidevarv ryser. En dag skänkte han mig till sin gunstling Poppæa. "Nero," sa hon till honom, "du är en stor man, det är skada att du skall låta regera dig av din mor. Låt därför döda henne!" – Nero teg; det syntes honom vara en gräslig gärning. "Vad!" sa åter Poppæa, "har du inte redan låtit förgifta din halvbror?" – Då lät Nero bygga ett skepp som var gjort så, att det skulle rämna på havet, och så bjöd han sin mor Agrippina att göra en lustfärd på skeppet, och hon for. Skeppet rämnade, men Agrippina simmade oskadd till land. Då fruktade Nero att möta henne och lät döda henne. Men från den stunden hade han ingen ro mera. Historien är full av hans missgärningar, och bland hans många offer var samma Poppæa. En dag såg jag hela staden Rom brinna, och Nero hade låtit antända elden för att fröja sig åt lågornas prakt. När detta blev känt darrade Nero för folkets raseri och lät utropa, att det var de kristna som antändt staden. Vid den tiden var de kristna ännu få och församlades i sko-

gar och ensliga grottor för att hålla sin gudstjänst. Nero lät gripa så många han kunde komma över, och somliga lät han sy in i vildjurshudar och kasta för hundarna, men somliga lät han sy in i säckar, och säckarna beströks med beck och antändes för att lysa som facklor vid de offentliga skådespelen. Då, säger berättelsen, blev även aposteln Paulus gripen av tyrannens utskickade och led martyrdöden för sin Herre Kristus och för sitt stora och härliga omvändelseverk bland hedningarna. Men de kristna led döden med glädje och prisade mitt under plågorna Gud, som aktat dem värdiga att lida för Hans heliga sannings skull. Men kejsar Nero blev från den tiden allt ursinnigare, och till slut uppreste sig krigshären mot honom. Då flydde han en natt förfärad till en av sina slavars lantgods, och vid flykten medtog han mig i sin guldstickade pung. Jag hörde åskan mullra över tyrannens huvud och såg himmelens blixtrar skina omkring honom. Hans häst skyggade, och de resande som mötte honom i natten mörker, ropade utan att känna igen honom: "Har du sett Nero? Nero ska dö!" Och Nero darrade, så att vi penningar skramlade i hans pung, och han vågade ej gå in genom porten i lanthuset, utan dölde sig i vassen, och när han törstade öste han med sin hand det smutsiga vattnet ur en pöl av regnet. Till slut lät trälen bryta igenom muren och släppte in honom; men då kom bud att hans fiender var utanför porten för att gripa honom och låta avrätta honom inför allt folket. Vid detta budskap blev Nero allt blekare och försökte att döda sig själv, men han kunde inte, och till sist måste slaven hjälpa honom att stöta dolken i hans hals. Så förskräckligt ändas tyrannernas liv, ty Guds rättvisa vrede förkrossar dem, och människornas förbannelse följer deras minne från släkte till släkte.

Se, sa silverpenningen, nu har jag berättat dig en historia från vart århundrade tillbaka ända till den tid, när Frälsarens lärjungar levde och dog på jorden för att sedan med honom uppstå till ett evigt liv. Och jag är intet annat än ett ämne av jordens stoft och går från hand till hand i årtusenden, men din odödliga själ, som lever så kort tid på jorden, ska likväl leva oändligt längre än jag, ja i all evighet. Därför, gosse, du som går in i världen att uppfostra din själ för det eviga livet, kom ihåg vad jag berättat dig om människors synd och övermod, medan de levde i förgångna tider, och lev så att Guds nåd och människors välsignelse följer dig, när du går bort från jorden. Kanske ska jag ännu tusende år här efterligga som ett minne från forna dagar i någon gosses myntsamling. Låt mig då kunna berätta honom något vackert och gott om dig

THE PLATE MONEY TREASURE OF NICOBAR

PLÅTMYNTSKATTEN FRÅN NICOBAR

Världens största fynd av plåtmynt
Av Jimmy Herbert & Bertel Tingström

Pris 150 kr
Kungl. Myntkabinettets butik
08-5195 5304

**Strandbergs Mynthandel AB
&
Aktiesamlaren AB**

köper och säljer

Mynt, sedlar, medaljer, ordnar
Gamla aktiebrev, äldre handlingar m.m.

Arsenalsgatan 8C, Box 7377

103 91 Stockholm

Tel: 08-611 01 10, 611 58 20

Fax: 08-611 32 95

från ditt århundrade och säga till honom: "Den tidens gossar blev rätt-skaffens, dugliga män, som fruktade Gud och älskade sitt fosterland och levde och dog för sanning och rätt." □

Silverpenningens berättelser. Av Zacharias Topelius. *Ur Läsning för barn*. Urval för skolan. S. 253-267. Stockholm 1903. Redigerad av MGL.

Silverpenningen har under hösten fört oss nästan 2000 år bakåt i historien. Detta var sista delen. Vad kan euron ha att berätta om lika många år?

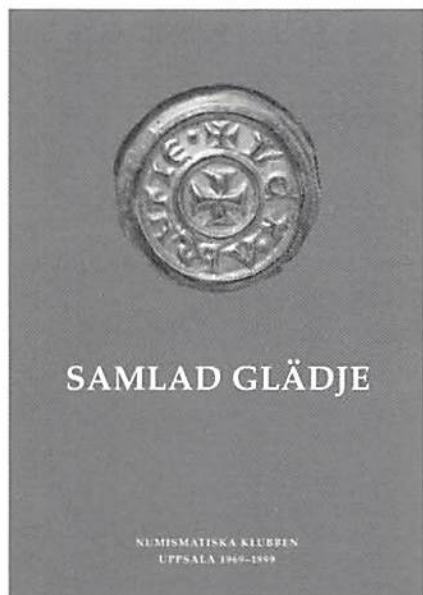
Bli medlem i KMKV!

Samfundet Kungl. Myntkabinettets Vänner är en stödförening som bildades 1948. H.M. Konungen är samfundets höge beskyddare. Vänföreningen har under åren överlämnat många fina gåvor till museet.

Som medlem i samfundet får Du information om nya utställningar och inbjuds till vernissage av dessa. Du erhåller också fri entré till museet. Medlemsantalet är för närvarande ett hundratal. Årsavgiften är 160 kronor och du blir lättast medlem genom att sätta in detta belopp på samfundets postgirokonto 35 48 60-9.

Björn Tarras-Wahlberg, ordförande i Kungl. Myntkabinettets Vänner.

SAMLAD GLÄDJE

Numismatiska Klubben
i Uppsala 1969-1999

Numismatiska klubben i Uppsala grundades 26 mars 1969.

För att uppmärksamma att vi i år firar vårt 30-årsjubileum, har klubben beslutat utge en jubileumsbok.

Boken, som är inbunden, omfattar ca 170 sidor och är rikt illustrerad. Utkommer i januari 2000.

Sven-Erik Olsson.	Numismatiska klubben i Uppsala 1969-1999.
Per-Göran Carlsson.	Den svenska myntmarknadens utveckling 1969-1999.
Curt Ekström.	Kvalitet och prisbild på antika mynt.
Frédéric Elfver.	Torspenningen från Uppsala. <i>Om ett bortglömt myntfynd från 1680-talet.</i>
Anders Frösell.	Ett svensk-franskt kulturutbyte på 1600-talet.
Christian Hamrin.	Myntprägling och präglingsavvikelser på moderna mynt.
Bengt Hemmingsson.	Apokryfiska mynt från Erik XIV:s tid.
Frands Herschend.	Viktbestämningarna på bågarna från Hoby på Lolland.
Kjell Holmberg.	Ett tidigare opublicerat exemplar av Albrekt av Mecklenburg, LL 1.
Kenneth Jonsson.	Myntreformen i Svealand 1216.
Lars O. Lagerqvist.	Den sista kröningen i Uppsala domkyrka.
Elsa Lindberger.	Flight 939. <i>Eller fågelvägen York-Uppsala. Om Anlaf Cununes mynt i Uppsala universitets myntkabinett.</i>
Carl-Axel Lindblom.	2 Daler SM 1673 från Garpenberg. <i>Minnen och kommentarer.</i>
Brita Malmer.	Sigtuna eller Lund? <i>Om egendomliga stampkopplingar och oväntade fyndplatser.</i>
Harald Nilsson.	Från Apollon till Daniel Fryklund. <i>Musikinstrument på antika mynt i Musikmuseets samlingar.</i>
Ulf Nordlind.	Bror Hjorth – En stor medaljkonstnär från Uppland.
Cecilia Persson.	Aktiv och passiv. <i>Klassificering av vikingatida skattfynd utifrån myntsammansättningen.</i>
Torbjörn Sundquist.	Kastpenningar vid regentkröningar i Uppsala domkyrka 1528-1675.
Bertel Tingström.	Clevevapnet.
Eva Wiséhn.	Runmärkt.
Ian Wiséhn.	Friherre Henning Wrangel och papperspolletterna från Sperlingsholm.

Boken kan beställas fram till 31 mars 2000 genom insättning av 225 kr på Numismatiska Klubben i Uppsalas postgiro 54 52 84-2. Priset inkluderar försändelse inom Norden. Boken kan också köpas på klubbens sammankomster för 175 kr.

Klubbens program för våren 2000 kommer att annonseras på vår hemsida:
<http://welcome.to/uppsalamyntklubb>

Vi tackar alla våra kunder för ett fantastiskt år!

Under 1999 har vi arrangerat fyra mycket framgångsrika myntauktioner - en "traditionell" och tre "Internet-auktioner". Den nya auktionsformen har blivit en jättesuccé! Var man än befinner sig i världen kan man studera stora färgbilder på så gott som alla auktionsobjekt och dessutom hela tiden följa den spännande budutvecklingen. Vi redovisar nämligen fortlöpande det näst högsta budet. På detta sätt liknar våra Internet-auktioner de vanliga s.k. offentliga auktionerna - med den väsentliga skillnaden att Internet gör dem tillgängliga för så oändligt många fler!

Internet-auktionerna erbjuder också andra fördelar - som t.ex. att man kan höja eller komplettera sina bud hur många gånger som helst och dessutom bjuda ömsom på höga nummer, ömsom på låga - vilket är omöjligt på en traditionell auktion. För säljaren är det naturligtvis viktigt att auktionen når ut till så många som möjligt, att priserna blir bra, att provisionen är låg och att redovisningen är snabb. Hos oss behöver du inte vänta ett halvår på nästa auktion - och ännu längre på pengarna! Vi har ständig inlämning - året runt! Och marknadens "Snabbaste pengar".

*God Jul & Gott Nytt År önskar
Fam. Ottosson*

ANTIKÖREN i Göteborg startades 1981 - auktionsverksamheten 1986. Vi har ALLTID kvalitets- & äkthetsgaranti på ALLT vi säljer. Oss kan du lita på! Den tid och energi vi lägger ner på forskning kommer dig tillgodo i form av ökad köp- och säljtrygghet! Du som skall köpa eller sälja mynt, sedlar, medaljer etc. - Tag det säkra före det osäkra - välj ANTIKÖREN!

www.mynthandeln.com

internet-auktioner varannan månad • toppnoteringar • snabba redovisningar
ring: 031-18 24 30 • faxa: 031-18 39 60 • maila: ulf@mynthandeln.com

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 19 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB
Normalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden
Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel
Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel
Hantverkargatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt
Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel
Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona
Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer
Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder
Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynt AB
Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB
Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel
Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel
Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel
Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel
Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

**JAZZ-
SPIS på KMK**
29 jan – 2 april 2000

JAZZMEDALJER
Lunchjazz & soppa
Onsdag och fredag 11.30

Filmen BIRD
av Clint Eastwood visas
lördag och söndag 13.00

JAZZKONSERTER
kvällstid

Tisdag – söndag 10-16 • Slottsbacken 6. Tel. 08-519 553 04
Info www.myntkabinettet.se samt i dagspress

KUNGLIGA MYNTKABINETTET
Sveriges Ekonomiska Museum